

116. KESKIVIKKONA 8. JOULUKUUTA 1999

kello 17

Päiväjärjestys**Ilmoituksia****Toinen käsittely**

- 1) Hallituksen esitys laiksi verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi 3920
Hallituksen esitys HE 149/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 30/1999 vp
- 2) Hallituksen esitys laiksi sähköisestä asioinnista hallinnossa 3920
Hallituksen esitys HE 153/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 10/1999 vp
- 3) Hallituksen esitys laiksi porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 3921
Hallituksen esitys HE 104/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 16/1999 vp
- 4) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysturvalain ja työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta 3921
Hallituksen esitys HE 135/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 25/1999 vp
- 5) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinojen rahoituslain muuttamisesta 3932
Hallituksen esitys HE 105/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 15/1999 vp

- 6) Hallituksen esitys laeiksi verontilityslain 12 ja 29 §:n sekä tuloverolain 21 ja 124 §:n muuttamisesta..... 3933

Hallituksen esitys HE 71/1999 vp
 Suuren valiokunnan mietintö SuVM 1/1999 vp
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 26/1999 vp
 Lakialoite LA 164, 166/1999 vp

Mietintöjen pöydällepano

- 7) Hallituksen esitys laiksi ulkomailla asuvien ja ulkomaisten yhteisöjen kiinteistönhankintojen valvonnasta annetun lain kumoamisesta 3956

Hallituksen esitys HE 171/1999 vp
 Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 5/1999 vp

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Mikkola.

Yleiskeskustelua ei synny.

Nimenhuuto

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Täysistunnon kuluessa ilmoitetaan seuraava edustaja:

Unto Valpas /vas

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1—4 § ja 1 luvun otsikko, 5—9 § ja 2 luvun otsikko, 10—20 § ja 3 luvun otsikko sekä 21—27 § ja 4 luvun otsikko, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 101 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 22 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

neljännen lakiehdotuksen 24 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

viidennen lakiehdotuksen 18 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys laiksi verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
 Hallituksen esitys HE 149/1999 vp
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 30/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 30. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsitte-lyyn.

**2) Hallituksen esitys laiksi sähköisestä asi-
 oinnista hallinnossa**

Toinen käsittely
 Hallituksen esitys HE 153/1999 vp
 Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 10/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 10. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitte-lyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 § ja 1 luvun otsikko, 4—17 § ja 2 luvun otsikko, 18—20 § ja 3 luvun otsikko, 21—27 § ja 4 luvun otsikko, 28—32 § ja 5 luvun otsikko sekä 33—43 § ja 6 luvun otsikko, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 104/1999 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 16/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

1. lakiehdotuksen 1—9 § ja 1 luvun otsikko, 10—14 § ja 2 luvun otsikko, 15 ja 16 § ja 3 luvun otsikko, 17 ja 18 § ja 4 luvun otsikko, 19—29 § ja 5 luvun otsikko, 30—34 § ja 6 luvun otsikko, 35—42 § ja 7 luvun otsikko, 43—53 § ja 8 luvun otsikko, 54—57 § ja 9 luvun otsikko, 58—65 § ja 10 luvun otsikko, 66—68 § ja 11 luvun otsikko sekä 69—80 § ja 12 luvun otsikko, johtolause ja nimike,

2. lakiehdotuksen 2 ja 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

3. lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

4. lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

5. lakiehdotuksen 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

6. lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

7. lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

8. lakiehdotuksen 14 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

9. lakiehdotuksen 7 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

10. lakiehdotuksen 34 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

11. lakiehdotuksen 8 ja 13 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysturvalain ja työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 135/1999 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 25/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 25. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

¹ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Niin kuin ensimmäisessä käsittelyssä jo totesin, tässä lakiesityksessä ei ole paljon järkeä, koska tässä kävi siten, että valiokunta palautti tämän kysymyksen työssäkäyntialueesta entiselleen, jokseenkin samanlaiseksi kuin vanhassa laissa.

Ainut muutos tässä on sovitellun päivärahan osalta, ja tähän tekee sitten tulevaisuudessa vaikeaksi semmoisen ihmisen aseman, joka tekee päätöksiä tai on osa-aikatyössä. Siinä mielessä minusta pitäisi kolmannessa käsittelyssä hylätä koko laki, koska tässä vaiheessa, kun on siirrytty sellaiseen päätöksy- ja osa-aikatyöyhteiskuntaan, jossa tämän tyyppisiä työsuhteita on hyvin paljon, nyt vaikeutettaisiin päätä- ja osa-aikatyötä tekevien asemaa kolmen vuoden päästä, koska tässä maksettaisiin enintään kolme vuotta soviteltua päivärahaa. Toivoisin, että eduskunnasta vielä löytyisi sen verran järkeä, että tämä esitys lykättäisiin rosakoriin kolmannen käsittelyn aikana.

Toinen varapuhemies: Minä huomautan, että jos on kännykkä päällä ja on mikrofonit auki, niin se heijastuu tänne laitteisiin aina silloin, kun on mikrofoni lähellä auki. Pyydän, että edustajat sulkevat kännykkänsä täällä istuntosalissa.

2 Marjatta Vehkaoja /sd: Arvoisa herra puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että 10 § muutetaan hallituksen esityksestä toisenlaiseksi. Muotoilu, jota ehdotamme työssäkäyntialueiden osalta, on lievempi kuin hallituksen esityksessä, mutta se samalla korostaa paikallisten työvoimatoimikuntien merkitystä tässä kysymyksessä. Olkoon niin tai näin, on kuitenkin äärimmäisen tärkeää samalla, kun pyritään yhdenmukaistamaan niin pitkälle kuin mahdollista näitä määrittelyjä koko maassa, kuitenkin ottaa huomioon paikallinen asiantuntemus. Erityisesti kuulemisen yhteydessä kävi ilmi, että on niin yksityiskohtaisista seikoista kysymys, että niistä ei voi olla Helsingin herroilla kyllä riittävästi tietoa.

Ehkä kaikkein eniten puhuttavana seikkana työssäkäyntialueiden osalta tuli esille julkisen liikenteen puuttuminen haja-asutusalueilta ja ylipäätään se näkökulma, onko oikein lähestyä työssäkäyntialuetta ollenkaan kuntakohtaisesta näkökulmasta. Kysymys jokaisen työnhakijan kohdalla on kuitenkin siitä, miten juuri hän pääsee kulkemaan kotioveltaan työpaikalle, ja tämä mahdollisuushan riippuu kovasti juuri julkisen liikenteen osuudesta. Vähätuloisilla ihmisillä nimittäin ei ole omia ajoneuvoja. Toivon mukaan tämä ratkaisu nyt pitää yllä kuitenkin inhimillisyyttä näitä kysymyksiä ratkottaessa.

3 Marjaana Koskinen /sd: Arvoisa herra puhemies! Tähän lakiin ihan muutama sana liittyen ensin tähän 10 §:ään, joka koskee työssäkäyntialuetta. Minun mielestäni siinä nimenomaan ministeri Mönkäre, joka esitteli tätä asiaa, oli erittäin joustava ja käytti, voisi sanoa, aika suurta järkeä siinä, että asiantuntijoiden ja valiokunnan yksimielisen kannan jälkeen muutettiin hallituksen esitystä, muotoiltiin sitä uudelleen ja paikallinen asiantuntemus otettiin käyttöön. Eli ei työministeriön määräyksellä tehdä näitä työssäkäyntialueita, vaan työvoimatoimikuntien pai-

kallinen asiantuntemus otetaan huomioon ja työministeriö vahvistaa vain asian.

Mutta sitten pykälä, jonka ed. Lahtelakin toi esille sovitellusta päivärahasta, eli 19 § oli ministeri Perhon esittelemä. Tähän ei ole valiokunnan käsittelyn yhteydessä tullut muutosta. Nämä ongelmat, joita täällä keskustelun aikana on nousut esille, ovat ihan todellisia, ja asiantuntijakuulemisen yhteydessä monet asiantuntijatahot olivat sitä mieltä, että tätä pykälää ei pitäisi tämmöisenä hyväksyä. Mutta tietenkin, kun valiokunnassa näitä asioita tehdään, tahtoo olla aikapula. Jos ministeri ei halua muuttaa päätöksistään tai ei halua ottaa käyttöön sitä joustavuutta, jota joillakin ministereillä on, niin on hyvin vaikea valiokunnan, vaikka yksimielisesti haluttaisiin jotain muuttaa, tehdä mitään muutoksia.

Mutta 19 § tosiaan on mennyt eteenpäin näin, ja toivottavasti siinä eivät pahimmat uhkakuvat toteudu. Ilmeistä kuitenkin on, että kolmen vuoden jälkeen soviteltua päivärahaa, kun enimmäiskesto tulee kuvioihin mukaan, ei enää ole olemassakaan ja tämä on kyllä sitten todellinen ongelma.

4 Eero Akaan-Penttilä /kok: Arvoisa puhemies! Tässä asiassa valiokuntahan oli yksimielinen ja totesi ensinnäkin, että hallituksen esitys on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen. Työssäkäyntialuetta koskeva muutos on valiokunnan yksimielinen muutosehdotus. Koin itse sen keskustelun silloin hyvin järkevänä. Meille tuotiin sitten aikamoiset listat siitä, mitä käsitetään työssäkäyntialueilla, ja se muoto, miten ne määritellään, sai aivan oikeanlaisen otteen valiokunnan käsittelyssä.

Kerron vain arvoisille edustajille, että esimerkiksi helsinkiläisillä on 28 työssäkäyntialuetta, espoolaisilla 27 työssäkäyntialuetta ja esimerkiksi Askolassa asuvilla 21 työssäkäyntialuetta ja hyvinkääläisillä 21 työssäkäyntialuetta. Nämä esimerkit olivat Uudeltamaalta, niin kuin huomasitte. Tämä on aivan oikean suuntaista eteenpäinmenoa koko työllisyyssektorilla. Sen takia jään voimakkaasti ihmettelemään ed. E. Lahtelan kannanottoa tässä asiassa.

5 Esa Lahtela /sd: Arvoisa herra puhemies! Mietinnön sivulla 3 vasemmassa ylä laidassa todetaan: "Soviteltua päivärahaa koskevaa uudistusta on seurattava ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin. Saatujen selvitysten perusteella

näyttää siltä, että ensisijaisempaa olisi pyrkiä vaikuttamaan työlainsäädäntöön kuin työttömyysturvaan sen varmentamiseksi, että henkilöt voisivat siirtyä kokoaikatyöhön eikä työttömyysturvaa käytettäisi palkkasubventiona."

Tästä haluaisin vain todeta sen, jotta tämä ilmeisesti lienee jokin omantunnon lepyttelypykälä. Eihän nimittäin lainsäädännöllä voida tehdä sellaista lakia, että komennetaan työnantaja ottamaan pitempään työsuhteeseen. Jossakin työpaikassa, jos ollaan viisituntisessa työpäivässä, siinä ollaan, jos ei ole enempää työtä. Mahdollisesti se on sopiva työpätkä. Tämä on hurskastelua koko juttu.

Sen verran hyvin tunnen pitkään kuitenkin näitä asioita pyöritelleenä ihmisenä, mitä tämä tarkoittaa, että tämä tarkoittaa sitä, jotta kolmen vuoden päästä ihminen, joka on osa-aikatyössä, jää osa-aikatyön palkalle. Hänellä ei ole mistään mitään mahdollisuutta saada lisää siihen, eli me ajamme ahdinkoon nämä ihmiset. Turha luulla, että me lailla pakotamme jonkin asian toimimaan siten, että ihminen saisi lisää työtä. Siinä mielessä tämä sotii sitä ajattelumallia vastaan, jossa kaikki ne toimenpiteet, mitä viime hallituskauden aikana tehtiin, olivat sellaisia, että edistetään sitä, että pätäkätöä ja osa-aikatyötä voisivat ihmiset ottaa vastaan ja eläisivät vielä sillä. Tämä johtaa sellaiseen lopputulokseen, joka ei ole hyvä.

6 Pekka Kuosmanen /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. E. Lahtelalle joudun toteamaan, että osa-aikatyö Suomessa kymmenen viime vuoden aikana ei ole tilastojen mukaan lisääntynyt ollenkaan. Päätyötä ihmiset tekevät noin 75-prosenttisesti ja 25 prosenttia on osa-aikatyössä tilastojen mukaan. Haluan oikaista tämän virheellisen käsityksen.

Toinen asia on työssäkäyntialueet. Olen sitä mieltä, että työssäkäyntialueita pitäisi vielä laajentaa hallituksen esityksestä huolimatta. Minä olisin sitä mieltä, että tässä työllisyystilanteessa koko Suomen pitäisi olla työssäkäyntialuetta.

7 Esa Lahtela /sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Kuosmaselle voisi todeta heti suoraan vastauksena, jotta puhuin osa-aika- ja pätäkätöistä ja pätäkätöt ovat yleistyneet. Puhutaan epätyypillisistä työsuhteista, joista on tullut tyypillisiä. Valtaosa alkaa olla pätäkätösuhteita, ja niissä maksetaan soviteltua päivä-

rahaa, ja niissä se ongelma tulee jatkossa olemaan. Ei pystytä tarjoamaan kokopäivätyötä.

Muistan hyvin kavereiden puheet kokoomuksesta, kun aina puhutaan, että pitää olla enemmän joustavuutta ja valmis lähtemään, kun työtä tarjotaan. Tämä on johtanut juuri siihen, ja vielä enemmän vaadittaisiin pätäkätöistä ja hetkellistä työsuhdetta. Silloin tämä sotii sitä ajatusmaailmaa vastaan, mitä edustajat kokoomuksessa ovat vaatineet.

8 Erkki Kanerva /sd: Herra puhemies! Minulla oli tilaisuus sosiaali- ja terveysvaliokunnan varajäsenenä olla lakiesityksen käsittelyn yhdessä vaiheessa mukana, ja kauhistuin niitä kaavaviluja työssäkäyntialueeksi esimerkiksi oman maakuntani kohdalla. Sen lisäksi, mitä valiokunnan puheenjohtaja ed. Vehkaoja ja jäsen ed. Akaan-Penttilä ovat tuoneet esille, toteaisin, että kun paikallista harkintaa on, niin siinä toivon mukaan tulevat huomioitua myös työajat, ehkä paremmin tuleekin huomioitua kuin Helsingissä pohdittuna. Nimittäin on aivan eri asia määritellä työssäkäyntialuetta henkilölle, joka on työssä klo 8—16, kuin esimerkiksi ravintolatyöntekijälle, jonka työpäivä päättyy joskus neljännellä tunnilla aamuyöstä. Tässä mielessä ed. Kuosmasen puheenvuoro on pöyristyttävä ja ansaitsisi sellaisenaan isommankin huomion.

9 Valto Koski /sd: Arvoisa herra puhemies! Kun asia on ollut sovitellun päivärahan osalta valiokunnan käsittelyssä, on tietysti todettava, että se on aika ongelmallinen kokonaisuudessaan. Toisaalta täytyy todeta sekin, että asiantuntijalausunnoissa esitetyt toimenpiteet olisivat olleet laajuudessaan sitä luokkaa, että niihin tuskin lyhyellä aikavälillä olisi parempaakaan ratkaisua saatu.

Kuitenkin jos ajatellaan lain perimmäistä taroitusta, aivan ilmeistä ja varmaan tarkoituksena onkin omalta osaltaan edistää työvoiman liikkuvuutta ja työpaikkojen ja työvoiman kohtaamista. Tältä osin ei varmasti ole mitään ongelmaa, kun tiedetään, että mitä työvoiman saatavuuteen ja liikkuvuuteen tulee, niin tarvitsisi joitakin uudistuksia saada aikaan.

Toisaalta edellisessä puheenvuorossani totesin, että Suomi on pinta-alaltaan suuri maa, mikä asettaa työvoimapolitiikalle erityisiä haasteita. Toivon, että nämä haasteet, jotka pinta-alaan ja harvaan asutukseen liittyvät, eivät lakiesityksen

työvoimapolitiikalle asettamia tavoitteita sillä tavoin vaikeuttaisi, että maantieteelliset olosuhteet ja muut sellaiset tekijät olisivat tuomassa lisää ongelmia.

Mitä soviteltuun päivärahaan ja asiantuntijalausuntoihin tulee, näyttää siltä, että sovitellun päivärahan käytäntöä pitäisi uudistaa kokonaisuudessaan, jos siitä aiottaisiin saada tarkoitustaan vastaava, niin kuin uskon lain tavoitteena olleen.

Haluan muutamilta osin soviteltuun päivärahaan tuoda niitä näkemyksiä esille, joita valiokuntakuulemisen yhteydessä oli.

Täällä todetaan, että palautettaessa sovitellun päivärahan enimmäiskestoä koskeva säännös työttömyysturvalakiin "tarkoituksena onkin esittää tilanne, jossa soviteltu päiväraha toimisi pysyvänä palkkasubventiona jatkuvassa osa-aikaisessa työssä" ja vähentäisi työntekijän halukkuutta siirtyä koko-aikatyöhön. Hallitus on myös nähnyt ongelmana nettokorvausasteen, joka saattaa matalapalkka-aloilla muodostua niin korkeaksi, ettei koko-aikatyöhön hakeutuminen ole kannattavaa. Jos ongelma halutaan poistaa, voitaisiin työttömyysturvalakia muuttaa siten, että peruspäivärahaa ei maksettaisi, jos henkilön työstä saama palkka olisi korkeampi kuin hänen kokonaan työttömänä saamansa peruspäiväraha.

Enimmäiskesto olisi 36 kuukautta. Hallituksen esittää, että työttömyysturvalakia muutettaisiin siten, että soviteltua päivärahaa voitaisiin maksaa tuo 36 kuukautta enimmillään. Todetaan, että sitä ei pidetä perusteltuna päivärahan enimmäiskeston palauttamisen osalta. Esitetty ratkaisu nimittäin tuo esiin jo aiemmin todetut ongelmat. Ennen 19 §:n jäädyttämistä ja hallituksen lakiesityksen mukaankin sovitellun päivärahan maksamista voitaisiin jatkaa enimmäiskeston täyttyminen jälkeen, kun työntekijä irtisanoutuu vakituisesta osa-aikaisesta työsuhteestaan. Irtisanoutumisen jälkeen hänellä on oikeus kokonaan työttömän päivärahaan tai soviteltuun päivärahaan vaikka entisen työnantajansa palveluksessa. Soviteltua päivärahaa ei kuitenkaan enää voisi maksaa henkilölle, joka jatkaa osa-aikaisessa työsuhteessa.

Jos lakiesityksen eräänä tavoitteena olisikin vähentää määräaikaisten työsuhteiden määrää, tämä ei tue asetettuja tavoitteita. Palvelualojen liitot ja muun muassa työttömyyskassat ovat pitäneet jäsenen edun mukaisena mieluummin jatkuvaa osa-aikatyösuhdetta kuin niin sanottuja

pätkä- ja ekstratyösuhteita. Toistaiseksi voimassa oleva osa-aikainen työsuhte takaisi työntekijälle samat työopimuslain ja työehtosopimuksen mukaiset oikeudet kuin koko-aikaiselle työntekijällekin, oikeuden vuosilomaan ja lomaltapaluurahaan, työehtosopimuksen mukaisiin vapaa-päiviin sekä sairausajan ja irtisanomisaajan palkan. Jatkuva osa-aikatyö on harvoin alalla vakinaisesti työskentelevän työntekijän vapaaehtoinen valinta, mitä haluan korostaa. Työmarkkinoilla tapahtuva muutos on vähentänyt kokoaikaisia työsuhteita, mikä on lisännyt työntekijöiden epävarmuutta tulevasta toimeentulosta. Näin muun muassa palvelualojen työnantajien mielestä osa-aikatyöt ja pätkätyöt ovat tulleet jäädäkseen. Ne eivät vähene, vaan tulevat edelleen lisääntymään.

Haluan lopuksi todeta, että muun muassa palvelualojen ammattiliitot ja työttömyyskassat ovat pitäneet pyrkimystä kokoaikaisempiin työsuhteisiin siirtymiseksi tavoiteltavana, mutta pelkäävät työttömyysturvalain säädöksiä muuttamalla ei vajaan työajalla keinottelua voitaisi poistaa. Sen takia pääpainon tulisi olla työopimuslain muuttamisella, mihin nyt alkaisi olla tilaus.

10 Outi Ojala /vas: Arvoisa puhemies! Olisin halunnut lyhyesti vain todeta sen, että minusta oli erittäin hyvä, että valiokunta asiantuntijakuulemisten jälkeen päätyi tekemään lain 10 §:ään, joka koskee työssäkäyntialuetta, muutoksen, joka merkitsee sitä, että työvoimatoimikunnat vahvistavat vuosittain työssäkäyntialueet. Tämä antaa juuri sen harkintavallan, jota tarvitaan ehdottomasti ottamaan huomioon erilaiset tekijät. Suomenmaassa varmasti on eri paikkakunnilla, eri alueilla erilaisia tarpeita. Minä myönnän sen, että täältä Helsingistä käsin ei välttämättä voida arvioida sitä, mikä tilanne on esimerkiksi Kainuussa tai jossain muualla Suomessa. Minusta muutos on aivan paikallaan.

Toisaalta toteaisin myös sen, kun ed. E. Lahtela oli hyvin kriittinen, että tottahan se on, että emmehän me pääse pätkätyöitä ja pätkätyöongelmia poistamaan tässä yhteydessä. Mutta minä ainakin itse kovasti asetan toivoa ja asetan suuria odotuksia aktiivisen sosiaalipolitiikan ryhmän valmisteluihin. Toivottavasti se tuo sellaisia esityksiä tänne, joissa me todellakin voimme edistää sitä jo edellisen hallituksen tavoitetta ja myös tämän hallituksen tavoitetta, että työttömien kan-

nattaa ottaa vastaan myös lyhyitä työsuhteita, ilman että siitä tulee heille kohtuutonta haittaa. (Ed. E. Lahtela: Tämä heikentää sitä!) — Tilanne ei ole tällä hetkellä hyvä. Tässä mielessä minä uskon, että nimenomaan aktiivisen sosiaalipolitiikan työryhmä tarkastelee tilannetta kokonaisvaltaisesti, ed. E. Lahtela. Toivottavasti se tuo parannuksia aikanaan. Minä ainakin itse uskon, että siihen työskentelyyn voidaan vielä vaikuttaa.

Parasta tässä ehdottomasti on minusta se, että tässä hyvässä valiokunnan mietinnössä ja myös kannanotossa saadaan työssäkäyntialueen osalta korjattua ongelma, mitä tulee työssäkäyntialueiden määrittelyyn.

¹¹ **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Ed. E. Lahtelalle toteaisin, että todella vakinaisten työpaikkojen osuus tällä vuosikymmenellä on säilynyt 75 prosentissa. Tilapäistyövoiman osuus on säilynyt noin 25 prosentissa, mutta tilapäistyövoiman sisällä on liikehdintää tapahtunut, kaiken näköistä patkätöitä jne. Mutta huomattavaa, työnantajat ovat ryhdikkäästi hoitaneet yksityisellä puolella leiviskänsä, mutta julkisella sektorilla, etenkin kuntainliitot, kunnat ja muut ovat ne suurimmat työnantajat, jotka harastavat patkätöitä. Sillä puolella pitäisi asiaan kiinnittää enemmän huomiota sen sijaan, että haukutaan meidän hyviä työnantajiamme Suomessa.

Ed. Erkki Kanervalle toteaisin, että minä kannatan edelleen, että työssäkäyntialueita laajennettaisiin Suomessa huomattavasti. Kun on näin pienestä valtakunnasta kysymys kuin 5 miljoonan kansakunnasta, mielestäni työssäkäyntialueen, kun näin paljon työttömiä on tällä hetkellä, pitäisi olla edelleen koko Suomi. Ei ole oikein, että esimerkiksi kotkalaisen ei tarvitse lähteä Haminaan 15 kilometrin päähän töitä ottamaan vastaan. Ei meillä varaa tällaiseen ole. Vanhana työnantajana olen sitä mieltä, että koko Suomi alueeksi ja kaikki työttömät töihin.

¹² **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevassa mietinnössä on mielestäni neljä tärkeää asiaa: soviteltu päiväraha, työssäkäyntialueet, työttömyyskassojen hallintomenettelyt ja iltaopiskelijoiden tilanne.

Sovitellun päivärahan enimmäislaskurin jättämisen historia on mielenkiintoinen. Kun soviteltu päiväraha tuli voimaan 1.1.1994, laskuri oli erittäin kireä ja aika monella se rupesi nope-

asti tulemaan täyteen. Melko nopeasti se jäädytettiin, ja siitä lähtien se on ollut jäädytettynä. Nyt jostakin kumman syystä, kun tämä on vuositain aina uudelleen jäädytetty, päädyttiin tällaiseen ratkaisuun, että 36 kuukautta on enimmäismäärä.

Käytännössä tämä on hyvin marginaalinen ryhmä, jota laki koskee tältä osin, koska 1.1.1997 voimaan tulleen työttömyysturvalain muutoksen mukaisesti 80 prosentin suojaosa eli se, että työttömyyspäivärahat eivät saaneet laskea enempää kuin 20 prosenttia päivärahan uudelleenmäärittämisessä, ei koskenutkaan, yllätys, yllätys, soviteltua työttömyyspäivärahaa. Esimerkiksi minä, joka olen laskenut työkseni 12 vuotta työttömyyspäivärahoja, olin valiokunnassa asiaa käsittelemässä, mutta ministeriön virkamiehet eivät kertoneet meille sitä. Kun myöhemmin kysyin, minkä vuoksi näin on menetelty, he sanoivat, että emme tulleet vain kertoneiksi. Sen he ovat myöntäneet, mutta eivät kuitenkaan käytännössä ole tehneet asian eteen mitään, että se olisi muutettu.

Henkilöllä, joka tekee osa-aikaista työtä yli kymmenen kuukautta, käytännössä niin sanottu 90 prosentin sääntö leikkaa sovitellun päivärahan jo viimeistään toisessa määrittelyssä eli kahden kymmenen kuukauden jakson jälkeen nolli-le, paitsi erittäin harvoissa tapauksissa, joissa perheessä voi olla useita lapsia ja henkilö on ollut työmarkkinatuella ja saa niin sanotun peruspäivärahaosuuden eli 121 markkaa, ensi vuonna 122 markkaa, plus leikatun lapsikorotuksen kuukaudessa.

Minusta aika kummallista, että lakia muutetaan tämän erittäin pienen ryhmän takia ja niin, että kun tämäkin ryhmittymä on todella heikossa asemassa, niin se joutuu vielä heikompaan asemaan. Käytännössä heillä on oikeus lopettaa osa-aikatyö. Suurin ongelmahan tässä on juuri se, että 80 prosentin suojaisuus ei koske soviteltua päivärahaa, mikä on tällä hetkellä selvä kannustineloukku jatkaa osa-aikatyötä.

Käytännössä kuitenkin, kun sovitellun päivärahan laskuri alkaa alusta ensi vuoden alusta ja täyttyy vasta 36 kuukauden jälkeen, periaatteessa kolmeen vuoteen ei tapahdu mitään. Sen vuoksi yritin jo siinä vaiheessa, kun lakiesitys ei ollut vielä hallituksen käsittelyssä, esittää, että on turhaa tehdä nyt lakimuutosta. Olisi vain laitettu tämä aktiivisen sosiaalipolitiikan ryhmään, koska tiedän, että aina kun lakia muutetaan, ihmiset

luulevat, että se voi koskea heitä, ja 1.1. jälkeen työttömyyskassoihin tulee huomattavasti tiedusteluja siitä, koskeeko tämä laki minua. Työttömyyskassan työntekijät joutuvat vastaamaan, että tämä ei juuri sinua koske tai tämä koskee sinua vasta kolmen vuoden kuluttua. Sen vuoksi ei ollut mitään järkeä tässä vaiheessa ruveta lakia muuttamaan, mutta tiedän kyllä taustoja, jotka ovat siihen vaikuttaneet.

Tässä on mielestäni yksi asia, joka vaikuttaa aika nopeastikin, ja se on sivutyön roolin muuttaminen lainsäädännössä. Tähän astihan sivutyö ei ole kerryttänyt enimmäislaskuria, ja nyt näin tulee käymään. Ongelmallisinta tämä on niitten henkilöiden kohdalla, jotka tekevät sellaista sivutyötä, joka ei muutukaan kokoaikatyöksi. Vapaalokunnassa työskentelevät ovat tyypillinen esimerkki. Nämä työskentelevät vielä lähestulkoon aina pienissä kunnissa, jolloin myös työttömysongelma on isompi. En tiedä, mistä ajatus sivutyön muuttamisesta on tähän tullut, mutta minusta siinä ei ole mitään järkeä. Mutta niin kuin olemme jo tottuneet, vaikka eduskunnassa huomattaisiinkin, että ajatuksessa ei aina ole järkeä, montakaan kertaa sitä ei enää valiokuntatasolla voida muuttaa. Asiantuntijalausunnoissa ei ilmennyt mitään sellaista syytä, miksi tämän ratkaisun pitäisi olla näin. Tämä voi aiheuttaa sen, että henkilöt lopettavat sivutyönsä, kun enimmäislaskuri täytyy.

Olen samaa mieltä aikaisemmin puhuneiden kanssa siitä, että soviteltu päiväraha tarvitsee kokonaisuudistuksen. Mutta kokonaisuudistusta pitää muistaa katsoa myös niin, että ei tehdä sitä niin monimutkaiseksi kuin edellinen järjestelmä oli. Sen pitää olla niin virtaviivainen, että heti, kun henkilö tietää, että hänellä on jokin pätkätyö- tai osa-aikatyöpaikka, hän myös tietää, paljonko hän tulee saamaan siitä soviteltua päivärahaa.

Olen vastannut lukuisiin kysymyksiin ennen 1.1.97 tullutta uudistusta, kun henkilö ei uskaltanut sanoa juuta eikä jaata työnantajalle, koska ei tiennyt, paljonko hänen soviteltu päiväransaa tulee olemaan, häviääkö hän siinä vai pärjääkö. Minusta se aiheutti tilanteen, että monesti työnantajat silloin luulivat, että henkilö ei ole kiinnostunut tästä työstä, kun hän vain halusi tarkistaa, miten hänen toimeentulolleen käy.

Siinä edellisessä järjestelmässä, jossa 750 markan suojaosa oli olemassa, tilanne oli myös

ongelmallinen, mutta tarvitaan kokonaisuudistus. Kaikki noin seitsemän kahdeksan erilaista työmuotoa, jotka tämän sovitellun päivärahan piiriin tällä hetkellä kuuluvat sivutyöstä lyhennettyyn työpäivään, lyhennettyyn työviikkoon, osa-aikaiseen työhön, alle kuukauden pätkätöihin ovat niin erilaisia luonteeltaan, että niitä ei voi järkevästi ja kannustavasti ympätä saman sovitellun lain piiriin. Sen vuoksi minusta tässä pitäisi löytää jokin järkevämpi ratkaisu, ottaa sieltä osa työmuodoista kokonaan pois ja tehdä louille sopiva ratkaisu.

Työssäkäyntialueesta muutama sana. Minä en ymmärrä, minkä takia tällainen ratkaisu tehdään, koska tällä hetkellä ei ole ollut mitään tarkasti rajattuja työssäkäyntialueita, vaan jokainen työvoimatoimikunta on itse määritellyt ja katsonut, mikä on sopiva alue, missä henkilön pitää käydä töissä. Nyt jos ja kun tämä laki muutetaan niin, että tulee rajatut alueet, jotka työministeriö vahvistaa. — tämän saimme muutettua, että työministeriö yksinään ei päättää niitä, vaan työvoimatoimikunnan valmistelusta vahvistaa — voi tulla sellaisia ongelmia, että työssäkäyntialue on liian rajattu. Sitten tulee se sama ongelma, joka nyt on koettu ilmeisesti työssäkäynnin esteeksi, että joissakin paikoissa ilmeisesti pääkaupunkiseudulla ja täällä lähetyvillä on rajattu liian pieneksi työssäkäyntialueet, jolloin henkilön ei ole ikään kuin tarvinnut lähteä töihin.

Nyt rajataan tarkasti, ja voi olla vielä lehdessä mainittuna, että Kuhmon työssäkäyntialue on pelkästään Kuhmo, mutta 5 kilometriä Kuhmon rajalta henkilön ei tarvitse tähän lakiin nojaten lähteä töihin rajan toiselle puolelle. Kainuussa on vain yksi kunta eli Kuhmo, jossa näin on vain yhden kunnan alueella. Sen sijaan suomussalmelaisen pitää kulkea usean kunnan alueella, ja kunnat ovat suurin piirtein saman kokoisia. En tiedä, mistä on syntynyt tämä ajatus. Ehkä alueet muuttuvat vielä. Luulen kyllä, että ne eivät ole vielä vahvistettuja rajoja, mitkä meille valiokunnassa esiteltiin.

Sitten hallintomenettelystä työttömyyskassoissa totean, että kuuleminen takaisinkerintätilanteissa on täysin arkipäivää jo nyt eli kirjataan olemassa oleva käytäntö lakiin. Vaikka tässä lakitekstissä on kovasti puutteita ja minusta kaikki muutokset eivät ole olleet ollenkaan tarpeellisia-kaan, niin silti tämä on kuitenkin hyväksyttävissä.

¹³ **Inkeri Kerola /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kommenttina ed. Huotarin puheenvuoroon. Tuli mieleeni se linjaus, mikä on Euroopan tasolla, että työssäkäyntialueet ovat varmasti taustalla tässä tehtäessä sitä määritelmää, että sosiaaliturva rakennettaisiin tulevaisuudessa työn mukaisesti eikä suinkaan asuminen mukaisesti. Uskon, että tämä linja taustalla hämmöittää, ja sen suhteen saamme olla erittäin varovaisia Suomen olosuhteissa.

¹⁴ **Anne Huotari /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En yhtään ihmettelisi, vaikka taustalla voisi tämäkin ajattelu olla. Yksittäiset työvoimatoimikunnat eivät tietenkään näin tätä asiaa ajattelisi, vaan sen vuoksi ehkä tässä on haluttukin siirtyä työministeriön päätöksentekoon. Tässä syntyy myös perustuslaillinen ongelma: Voiko ihminen valita tämän jälkeen oman asuinpaikkansa? Jos hän asuu Suomussalmella Jumaliskylässä tai jossakin kaukana siellä, mistä Suomussalmen kirkonkylälle on jo 70 kilometriä ja siitä pitäisi käydä vielä 100 kilometriä toiseen suuntaan työssä, vaikka julkisia kulkuneuvoja ei juurikaan ole käytettävissä, niin tämä tulee olemaan kyllä iso ongelma.

Valiokunta kyllä ihan hyvin linjasi siihen näitä asioita, mitkä aina pitäisi huomioida, jos henkilö kieltäytyy työstä, mutta ne ovat vain valiokunnan linjauksia mietintöön, jotka eivät tietenkään sido työvoimatoimikuntia. Niitä sitovat enemmän työttömyysturvalautakunnan päätökset ja vakuutus oikeuden päätökset.

¹⁵ **Saara Karhu /sd**: Arvoisa puhemies! Täällä salissa on puhuttanut kovastikin työssäkäyntialueproblematiikka, ja se puhutti myös sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. Kun sai käteensä sen listan, jossa oli listattu eri paikkakuntia alueittain, missä kenenkin tietyllä paikkakunnalla asuvan olisi oltava valmis käymään työssä, niin tuli aika selväksi se, että lista on tehty Helsingissä Kehäkolmosen sisäpuolella, missä kaikki liikkuu oikeastaan, voi sanoa, yli yön pohjois-, etelä-, itä-, länsisuunnassa. Kun siirtyi katsomaan tilannetta Pirkanmaalta, niin jo Tampereelta oli vaikeuksia päästä niille paikkakunnille päiväsikaan, saati yöllä, puhumattakaan poikittaisliikenteestä. Kyllä nämä listat ovat semmoisia, kun ajatellaan Suomea kokonaisuutena, että aika vaarallinen paperi se on, jos se siinä muodossa toteu-

tuu, jonka mekin siellä valiokunnassa pöydällemme saimme.

Tässä todella tulee esiin myös se, minkä ed. Huotari sanoi, että saattaa tulla tilanne, että asutaan kunnan rajalla niin, että naapurikunta olisi lähempi vaihtoehto, mutta siitä voidaan kieltäytyä ja joutua menemään jopa kymmenien kilometrien päähän kunnan keskustaan töihin.

Periaatteessahan on hyvä, että lainsäädäntöä pyritään yhtenäistämään, mutta koko ajan pitää kyllä tämä meidän pohjoinen, pitkien välimatkojen maamme pitää mielessä.

Ed. Kuosmanen tuossa sanoi, että koko maan pitäisi olla yhtenä työssäkäyntialueena, ja se on tietysti jossain näkökulmissa niin, ja osallahan näin onkin. Mutta harvalla esimerkiksi on semmoinen tilanne kuin meillä kansanedustajilla, että kun me tulemme kaukaa Helsinkiin töihin, meillä on korvattu asunto, jossa asumme. Nämä ihmiset, jotka maakunnassa liikkuvat ristiin rastiin ja käyvät kaukana töissä, itse maksavat matkansa ja asumisensa. Samalla meidän pitää pitää mielessä, että kun me tällaista lainsäädäntöä rakennamme, me puhumme myös työssäjaksamisesta ja perhearvoista.

Siinä mielessä minusta on erittäin hyvä asia, että ministeri Mönkäre tuli vastaan ja saimme tämän paikallisen näkökulman lausuntoomme. Toivon mukaan se tulee eteenpäinkin siihen katantokantaan, joka tulee käytännön toimeksi.

¹⁶ **Kalevi Olin /sd**: Arvoisa puhemies! Panin merkille, että ed. Huotarin hyvän puheen aikana ilmeisesti tämä kuiva ilma työtilassa aiheutti sen, että hänen kurkunpäänsä kuivui ja äänihuulet tekivät tenän. Tarkoitan vain, että kun puhumme työasioista, meidän on varmasti hyvä kiinnittää omiinkin työtiloihimme huomiota.

Useissa puheenvuoroissa on tarkasteltu aivan hyvin tätä asiaa. Ed. Kuosmanen käyttämän puheenvuoron johdosta, jonka mukaan tilastojen mukaan työsuhteista olisi 75 prosenttia vakinaisia, minä varoittaisin keskiarvon mukaiseen tarkasteluun ryhtyviä, koska keskiarvo ei nimenomaan tässä asiassa toimi oikein. Se ei ole oikeastaan kenenkään kohdalla oikein. Tässä tarkastelussa pitäisi katsoa asioita toimialakohtaisesti, ja ne muutokset vakinaisten, pysyväisluontoisten työsuhteiden osalta ovat olleet jopa mullistavia meidän maassamme 90-luvulla. Tarve pysyvien työsuhteiden lisäämiseen on kuitenkin olemassa.

Itse tämä lakiesitys pitää sisällään toteamuksen, että työministeriö antaisi vuosittain määräykset työssäkäyntialueista. Tämä on aika kova sanonta lain alussa, ja kiinnittäisin vain huomiota siihen, että aluepoliittisesti ja demokratian pyrkimyksiä ajatellen pitäisi hyvin tarkkaan tutkia, miten laki tässä muodossaan toimisi. Tässä tulisi selvä hallintoviranomaisen määräysvalta, mikäli se näin kirjoitettaisiin määräyksenä. Muutoin voi pyrkimyksenä olla yhtenäistäminen mutta siten, arvoisa puhemies, että alueelliset ja paikalliset olosuhteet tunnetaan, kuten täällä on peräänkuulutettu. Silloin tämä laki toimii.

17 Esa Lahtela /sd: Arvoisa herra puhemies! Muutama asia täältä korokkeelta vielä.

Ed. Kuosmanen totesi siitä, jotta 25 prosenttia työsuhteista on osa-aika- ja pätkätyösuhteita. Se on aika iso määrä, se on neljännes koko työvoimasta, joten ei puhuta ihan vähästä määrästä, kun katsotaan vaikka prosentteina. Ed. Kuosmanen puheesta sai vähän semmoisen käsityksen, ettei sillä neljänneksellä niin väliä ole, missä se on, mutta tämä on aika vapaa tulkinta hänen puheestaan.

Sitten isompi kysymys on tämä työssäkäyntialue. En tiedä, miten laajasti kokoomuslaiset ystävät tai edustajat keskustan puolella näkevät sen, jotta koko maan pitäisi olla työssäkäyntialueena. Sehän tarkoittaisi sitä, jotta kun täällä Etelä-Suomessa työvoimatoimisto katsoisi, ettei ole kaverille sopivaa työtä, hänet laitettaisiin Lappiin poronpurentaan. Mahtaisi tulla äitiä ikävä siinä vaiheessa, kun mies karvoihin tukehtuu.

Kyllä jokin järki pitäisi ottaa käteen sillä tavalla kuin tässä nyt on otettukin. Eli ei voi tässä pelkästään lähteä rahan vallan ehdoilla, vaan pitää miettiä, mikä on ihmisen asema koko tässä työmarkkinapolitiikassa tai yhteiskuntapolitiikassa. Jos lähdetäisiin semmoiseen ajatteluun, että annettaisiin markkinavoimien hoitaa koko juttu, silloin ei olisi työssäkäyntialueita, silloin työvoimatoimisto voisi passittaa mihin hyvänsä. Vaikka olisi 12 lasta perheessä ja äiti sairaana, sanottaisiin, että ei kun vaan repputöihin toiselle puolelle Suomea ihan ilman mitään. Näin käy, kun rahan valta määrää tämän jutun.

Sehän tarkoittaisi sitä, että meidän ei tarvitsisi miettiä rippeitäkään aluepolitiikasta. Nyt on ajettu menneinä vuosikymmeninä alas aluepolitiikkaa aika reippaalla tavalla. Kyllä minä näen, että aluepolitiikan tehtävä on ottaa huomioon ihmisi-

set, mikä tarkoittaa sitä, että ihmiset voisivat asuinsijoillaan, juurillaan, asua, siellä missä ovat oppineet elämään ja siinä sosiaalisessa ympäristössä, joka on turvallisempi. Nimittäin se toinen vaihtoehto on, että mennään reppurin hommaan, ollaan jatkuvasti siirtotyöläisenä. Siinä hyvin nopeasti perhesiteet repeilevät ja tulee hyvin monen näköisiä ongelmia, eikä se voi olla minkään näköisen yhteiskunnan ihannekuva. Sen takia minusta tämmöinen ajattelu ei toivon mukaan hyvin laajaa ole, mitä ed. Kuosmanen edusti, jotta yhteiskunta voisi eri piiskakeinoin passittaa ihmisen mihin hyvänsä. Vapaaehtoisuus on eri asia. Vapaaehtoisesti jokainen voi lähteä vaikka mihin. Koko Eurooppa on työssäkäyntialuetta siinä, kuka sinne vapaaehtoisesti lähtee.

Pitkään johdettuna tässä voisi käydä niin, ed. Kerola vähän siihen malliin puhui, jos laajennetaan ja jatketaan tätä kuviota, että Kiteen työvoimatoimiston virkailija sanoo, että on mentävä Tanskaan kaljanimoon töihin tai jotain tällaista. (Ed. Huotari: Tai Helsingistä Kuopioon!) — Se onkin kova juttu. En puutu siihen. Parempi ettei tämmöiseen aluepolitiikkaan tässä puheessa puutu. On eri asia, kun mennään Eläinlääketieteellisen siirtoon; se on toinen asia. Se käydään omana pykälänään sitten, kun hallitus tuo sen esityksen. Tämä puhe ei ole kannanotto mihinkään päin.

Niin kuin ed. Huotari ainakin kolme kertaa totesi, tässä ei ole järkeä, tässä ei ole järkeä, ainakin kolmannen kerran totesi, että tässä ei ole järkeä. Minkä takia semmoisia lainsäädäntöjä tehdään, joissa ei ole järkeä? Kysymys on siitä, niin kuin on todettu, jotta tarvitaan kokonaisuudistus. Mikä kokonaisuudistus se on, kun isketään tulppa päähän ja sanotaan, että tämä on teille ja sillä sipuli? Lähdetäisiin ihan oikeasti tekemään kokonaisuudistusta, jossa katsotaan ne epäkohdat. Tässä on hyvin monta epäkohtaa. Ed. Huotari kävi joitakin niitä läpi.

Muun muassa tässä on tullut esille vapaapalokuntien asema, joka liittyy tähän problematiikkaan, mutta myös yleensä työttömyysturvajuttuun. Se liittyy jokaiseen kansalaiseen, joka sattuu olemaan työttömänä. Jos siis sattuu olemaan työttömyyskorvauksella, kun syrjäisemmillä seuduilla ei aina ole töitä tarjolla, ja jos sattuisi palohälytys, niin jokaisen kansalaisen on lähdettävä silloin sitä metsäpaloa sammuttamaan. Tai kun sattuu jokin katastrofi, on kansalaisvelvollisuus tehdä se temppu. Siitä tempusta maksetaan

mahdollisesti kolmenkymppin korvaus, kun on lähtenyt mukaan. Se pitää sitten ilmoittaa työttömyyskorvauksen maksajalle, että sainpas kolmekymppiä rahaa. Sen jälkeen siellä katsotaan, että hyvänen aika, se on hankkinut kolmekymppiä, eihän sille voikaan maksaa työttömyyskorvausta, kun pitää katsoa, mitäs se hankkii neljän viikon aikana. Pannaan maksu jäihin vähäksi aikaa ja katsotaan, käykö se vielä uuden palon samuttamassa.

Onhan tämä järjetön juttu, että tämmöistä pikkuista asiaa, pientä yksityiskohtaa, ei ole saatu korjattua. Tätä on yritetty korjata. Itsekin tein aloitteen kolme vuotta sitten, mutta ei sitä ole voitu toteuttaa. Se on hirveän iso juttu. Se on hyvin rajattu VPK-ajatukseseen ja siihen, jotta kansalaisvelvoite, joka on olemassa palonsammutuksessa, ei ainakaan hidastaisi ihmisen elämää. Nyt se työtön jeppe katsoo, että kun palopilli soi, onkin parempi lähteä toiseen suuntaan, jotta tässä hän taitaa mennä korvaus. Tämä on karkein esimerkki, mitä voi olla.

Yhtään ei ole mielipiteeni muuttunut. Olen sitä mieltä, että tämän joutaa hylätä.

¹⁸ **Marjatta Vehkaoja /sd:** Arvoisa herra puhemies! Kyllähän Suomessa eletään eräänlaista murrosaikaa suhtautumisessa osapäivätyöhön. On syytä muistuttaa siitä, että soviteltu päiväraha on aikanaan kehitelty oikeastaan, voi sanoa, vastentahtoisien osa-aikatyön tarpeisiin. On kokonaan eri asia puhua pysyvistä osa-aikatyöistä, joka voi joillekin olla erittäin toivottu olotila ja sitä paitsi jopa yhteiskunnan kannaltakin katsottuna kokonaistaloudellisesti ja hoitamisenkin kannalta optimaalinen ratkaisu. Se voi olla yhtä aikaa yhteiskunnalle ja myös perheelle kokonaistaloudellisesti hyvin toivottu ja optimaalinen ratkaisu.

Kun ed. E. Lahtela kummasteli, kun ei ole pystytty kokonaisuudistukseen kannanotossamme, niin haluan nyt kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksen tullessa eduskuntaan lopputyksistä budjettilakina ei tietenkään voi olla valiokunnalla mahdollisuutta lähteä tekemään mitään kokonaisratkaisua, varsinkaan jos hallitus ei sitä ole esittänyt. Meillä ei ole sellaista henkilökuntaa eduskunnassa, että me olisimme voineet täällä tässä aikataulussa tehdä mitään kokonaisuudistusta.

Haluan muistuttaa siitä, että meillä Suomessa on vielä eräänlainen skitsofreeninen suhtautu-

mistapa osa-aikatyöhön. Se on koko ajan tällaista toisaalta — toisaalta, mikä ehkä hyvin ilmentää sitä, että riippuu näkövinkkelistä, millä sitä arvioidaan. Senkin takia toisesta aika laajaa valmistelua vaatii, jotta tässä asiassa voitaisiin edetä. Minua kiinnosti ed. Huotarin esittämä ajatus siitä, että voitaisiin vähän palastella tätä kysymystä. Silloin ehkä löytyisi oikeamielisemmät ratkaisut eri elämäntilanteisiin. Mutta se on pitkän jatkovalmistelun aihe.

¹⁹ **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa puhemies! Esillä oleva työttömyysturvalain muutos ja siihen liittyvä keskustelu on tuonut minusta esille hyvin tärkeän näkökohdan, että meillä Suomessa todella tarvittaisiin työttömyysturvan kokonaisuudistusta. Toivon, että tämän asian liikkeelle saattamiseksi hallituspuolueiden kansanedustajat tulevat toimimaan tarmokkaasti. Nimittäin esillä oleva muutoshan nostaa hyvin pienen epäkohdan esiin. Keskusta on tuonut kokonaisuudistusta esille jo parin kolmen viime vuoden aikana. Tämän vuoksi erityisesti nostan ja noteeraan tämän havainnon, mikä keskustelun yhteydessä on tehty.

Sitten, arvoisa puhemies, työssäkäyntialueeseen. Minusta tämäkin liittyy kokonaisuudistukseen. Ymmärrän hyvin ne näkökohdat, joissa perätään paikallisen asiantuntemuksen mukaan otamista, ja myös sen, miten se helposti tulee fyysisiltä etäisyyksiltä erimittaisia työssäkäyntialueita ja tätä kautta myös erimittaisia ongelmia työntekijän näkökulmasta. Mutta on meidän myös ymmärrettävä se, että meidän työttömyytemme olisi nykyistäkin pahempi, elleivät ihmiset siirtyisi eri alueille vastaanottamaan työtä.

Sen vuoksi toivonkin, että nykyistä päättäväisemmin paneudutaan veropolitiikkaan ja aluepolitiikkaan, jota kautta luodaan paremmat edellytykset toisaalta paikalliselle työn tekemiselle, mutta myös paremmat edellytykset sille, että käydään etäämmällä työssä. Esimerkkeinä työmatkavähennyskysymys ja kakkosasunnon verovähennyskysymys. Minkä vuoksi me emme näistä asioista voi asiallisesti keskustella?

²⁰ **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Karjulalle sanoisin, että siinä hengessä kuin keskustusta on esittänyt aiempina vuosina työttömyysturvauudistusta, se ei hirveästi minua innosta. Nimittäin siinä kerrallisessa varjobudjetissa oli aikamoiset leikkaukset tähän kohtaan laitettu,

siis keskustan varjobudjetissa. Se varmasti tuli maakunnissa huomioitua.

Muistutan siitä, että jos henkilö ei ota vastaan työssäkäyntialueelta tarjottua työtä, hän saa kahden kuukauden karenssin eli hänelle ei makseta kahteen kuukauteen työttömyyspäivärahaa. Alle viikon työsuhteissa karenssi on lyhyempi. Monta kertaa tilanne on se, että ei ole kysymys ollenkaan työhaluttomuudesta, vaan mahdottomuudesta lähteä siihen työhön, jota on tarjolla. Esimerkiksi, jos henkilöllä ei ole kunnossa olevaa autoa, niin sellaisella alueella, missä julkiset kulkuneuvot eivät liikennöi, se on aika monta kertaa täysin mahdotonta. Olen lukuisia kertoja juuri näistä asioista nykyisenkin lainsäädännön puitteissa tehnyt valituksia työttömyysturvalautakunnalle. Silloin tällöin päätökset muuttuvat sielä, mutta eivät aina.

Se, että koko maa olisi työssäkäyntialueena, niin kuin ed. Kuosmanen esitti, on aika utopistinen ajatus. Silloin ei kyllä ole enää työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamisessa kovinkaan paljon mahdollisuuksia niillä ihmisillä, jotka joutuvat ihan oikeasti itse hankkimaan täältä asunnon ja asumaan kahdessa paikassa ja kulkemaan mahdollisimman edullisesti niin, että työssä käymisestä jäisi jotain käteenkin. Näyttää siltä, että työssä käyminen koko maassa on vain kovin yksipuolista. Esimerkiksi Kuhmosta yleisin oman kunnan ulkopuolella oleva työssäkäyntialue on pääkaupunkiseutu. Sieltä käy yli sata rakentajaa täällä pääkaupunkiseudulla työssä — ovat hyvin suosittuja muuten täällä rakennustyömailla, hyvää työväkeä — ja joko viikoittain tai kahden viikon välein käyvät kotona.

Mutta entä toisin päin? Maaseudulla tarvittaisiin kovasti lääkäreitä ja tekniikan ihmeitä, mutta heitä ei sitten meinaa millään saada. Tiedän, että esimerkiksi Lapissa monissa paikoissa maksetaan paljon ylimääräistäkin palkkaa lääkärille, jos hän vain suostuu tulemaan sinne töihin. Eli tuskinpa täällä nyt kovin paljon työttömiä lääkäreitä tai näitä tekniikan ihmeitä on, mutta kuitenkin. Eläinlääketieteellisen siirtäminen on minusta ollut hyvää keskustelua siinä mielessä, että se on saanut asenteet hyvin selvästi esille. Tämä ei ollut kannanotto itse asiaan, mutta silloin joitakin vuosikymmeniä sitten, tai ei siitä taida kovinkaan kauan olla, kun puhuttiin esimerkiksi Raha-pajan siirtämisestä jonnekin muualle ja muutamista muista valtion laitosten siirroista muualle, niin siitähän syntyi aivan hirvittävä juttu. Sitten

nämä samat ihmiset ovat kuitenkin sitä mieltä, että sieltä maaseudulta pitäisi kulkea tännepäin töihin. Ehkä se on ylhäältä helpompi kulkea alas-päin.

Kainuusta on totuttu aina lähtemään matkatöihin vapaaehtoisesti, mutta myös pakottamisesta on kokemusta 1960-luvulta. Jokainen, joka tietää niistä ajoista jotakin ja niistä kokemuksista, joita näillä ihmisillä on ollut, jotka on raahattu tänne tekemään siirtotyöläisinä teitä, tietää, että kyllä he aika juurettomia ihmisiä loppujen lopuksi olivat. Ei sen tyyppisessä pakottamisessa ole yhtään mitään järkeä.

Ihan lopuksi haluaisin tässä vain sanoa, että juuri äsken saavuin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lapsifoorumista, jossa olen ryhmämme edustajana. Tämä Lapsifoorumi on hyvin laaja-pohjainen, siellä on elinkeinoelämän edustajia, työmarkkinajärjestöjen edustajia, tutkijoita ja käytännön lapsityötä tekeviä. Puhuimme juuri työryhmässä työelämän ja perheen yhteensovittamisesta. Keskustelu täällä on aika hauska kuvio siinä mielessä, että tuntui aivan mahdottomalta vielä tunti sitten ajatella, että työelämästä tehtäisiin vielä hankalampi perheiden kannalta kuin se tänä päivänä on. Kyllä jokainen, joka matkatöissä kulkee tai pitkiä matkoja ja jolla on lapsia, pienempiä tai isompia — isommatkin lapset tarvitsevat vanhempiaan olemaan läsnä — jokainen meistäkin, varmasti tietää, että ei tämä nyt hirveän herkkua ole siinä mielessä, mutta muutenhan tämä on hyvin mielenkiintoinen työ.

Ed. E. Lahtelalle vielä heittäisin kysymyksen, miksi työasiainvaliokunta ei halua ottaa käsitte-lynsä työelämään liittyviä lakiesityksiä. Tämäkin olisi ollut sellainen, jonka ehdottomasti olisi pitänyt myös työasiainvaliokunnassa käydä lausunnolla, jolloin olisimme voineet työelämän näkökulmasta enemmän vielä käydä sitä läpi. Nyt tässä on ollut lähinnä sosiaalipoliittinen näkökulma, ja se on hieman toinen kuin työelämän näkökulma.

²¹ **Marjatta Vehkaoja /sd:** Herra puhemies! Haluaisin kiinnittää huomiota ensinnäkin siihen, että kun valiokunta käsittelee työssäkäyntialuekysymystä, niin samaan aikaan ensimmäinen kierros oli jo lausunnolla te-keskuksissa ja työvoimatoimikunnissa. Voi olla, että kun tiedossamme oli, että kentällä suhtauduttiin hyvin epäluuloisesti tähän työministeriön esitykseen, se antoi meille rohkeutta lähteä yrittämään muutosta laki-

pykälään. Kentällä nimenomaan arveltiin, että työssäkäyntialueiden tavoitteena oli putsata kortistoa, ja tähän on kyllä hyvin ikävää, jos työministeriön ja kentän suhteita rasittaa tällainen epäluulo. Minusta oli tärkeätä, että kysymystä nyt pyrittiin normalisoimaan.

On sitten myöskin mietittävä sitä, että vaikka me näinkin muutimme pykälämuotoilua, ettei siihenkään ladata liian suuria odotuksia, koska lopputulos ei kuitenkaan ollut liioin sellainen, että työvoimatoimikunnat voivat omalla päätöksellään pelkästään eteenpäin mennä. Minusta on tärkeätä muistaa, että tätäkin asiaa seurataan, ja ehkä se, että siihen jäi tämä vuosittainen arviointi, antaa mahdollisuuden nopeastikin reagoida, jos se on tärkeätä.

Minä haluaisin vielä puuttua siihen, että kyllä pitäisi normalisoida myöskin näistä asioista keskusteltaessa se, että pohjoisesta on etelään ihan yhtä pitkä matka kuin etelästä pohjoiseen. On merkittävää, että pakkosiirtona pidetään esimerkiksi vain siirtymistä Helsingin seudulta ylös pohjoiseen, mutta ei pohjoisesta etelään.

22 Erkki Kanerva /sd: Herra puhemies! Aluksi pahoittelen sitä, että ed. Kuosmanen ei ole salissa kuulemassa sitä, mitä nyt aion sanoa. Nimittäin ed. Huotari peräänkuulutti kokemuksia työvoiman pakkosiirrosta, ja kun niitä on, niin tässä tilaisuudessa ne on ehkä syytä kirjauttaa.

Toimin nimittäin 60-luvulla pääkaupunkiseudulla sosiaalikeskusteluna, ja Kehä III:n itäpäässä oli sellainen iso siirtotyömaa; sitä parakkikylää sanottiin yleisesti Tötterökyläksi. Kun Porvoon moottoritien teko aikanaan loppui ja parakit purettiin pois, niin kovinkaan moni työntekijöistä ei enää palannut normaaliin sosiaaliseen elämään. He olivat sosiaalisesti syrjäytyneet perheistään, kotiseudustaan ja normaalista elämäntavasta. Monen kohtalona oli alkoholisoituminen ja ikuinen syrjäytyminen normaalista elämästä. Se ed. Kuosmasen koko maan työssäkäyntialueesta.

23 Valto Koski /sd: Herra puhemies! Haluan vielä todeta, että lakiesityksiä ei yleensä tehdä, jos niihin ei ole tarvetta. Usein niihin on vielä tarvetta elävissä elämässä, ja niin on varmaan ollut tällekin lakiesitykselle tällaiset lähtökohdat. Samanaikaisesti on vain todettava, että usein sisältö ja käytännön sovellutus kohtaavat huonosti ja seurannaisvaikutuksia koskevat selvitykset ovat

puutteellisia ja seuraukset sitten joudutaan käytännön elämässä ongelmien kautta kokemaan. Kuitenkin minusta lain lähtökohtana on yhtenäistää käytäntöä tältä osin, niin kuin lakiesityksen perusteluissakin sanotaan.

Toisaalta varmasti tavoitteena on edistää työvoiman liikkuvuutta ja työpaikkojen ja työvoiman kohtaavuutta. Ongelmaksi saattavat vain muodostua juuri äsken esitetyt ajatukset, että seurannaisvaikutuksien pohdinta on saattanut jäädä monelta osin puutteelliseksi, ja siltä osin hyvä tavoite ei käytännössä toteudu, niin kuin on ajateltu. Viitataan tässäkin ed. Karjulan puheenvuoroon siltä osin, että kyllä samanaikaisesti, kun tällainen lähtökohta hyväksytään, täytyisi tarkastella nimenomaan kustannuskysymyksiä niin, että tällaisen liikkuvuuden kautta työpaikoille ohjaus ei tekisi taas kohtuuttomaksi työntekijän asemaa esimerkiksi niin, että matkakustannukset tai jotkut muut vastaavat kustannukset vievät nettoansion niin alas, että työhön lähtemiselle ei ole enää perusteltuja edellytyksiä.

24 Anne Huotari /vas: Arvoisa puhemies! Muistaakseni ed. Vehkaoja otti mielestäni hyvin esille sen, että jos tässä on kortistojen putsauksesta kysymys, niin silloin lähtökohta on väärä. Nimittäin siinä tilanteessa helposti unohtuvat ne positiiviset kannustimet, kuten henkilökohtaisten työpolkujen luominen ja monet muut asiat, joissa katsotaan eri tapojen kautta, siis kuntoutuksen, koulutuksen ja muiden asioiden kautta, henkilön pääsemistä työelämään.

Esimerkiksi sopii myös ed. Karjulan esille otama verotuksen työmatkavähennys, joka tällä hetkellä on aivan surkeassa jamassa. Se hyväksytään viikoittain työssä käyvälle vain määrättyillä aloilla, esimerkiksi rakennusalaalla ja joillakin muilla aloilla, mutta ei esimerkiksi toimistotyötä tekeville ja liikealan ihmisille. Verohallinnon säännökset ovat jo vanhentuneita tällä hetkellä. Olen tehnyt verovalituksen erään henkilön kohdalta juuri viime kesänä viimeksi. En uskonut, että verotuksen työmatkavähennys on vielä tällaisessa mallissa, mutta niin näyttää olevan.

Jos henkilö kieltäytyy esimerkiksi matkan takia tai jostakin muusta syystä, niin pitäisi aina selvittää, mikä on todellinen tausta henkilön kieltäytymisessä. Siellä voi olla ihan oikeita syitä, joko perhe-elämään, sairauteen tai siis pelkästään kulkemiseen liittyviä syitä. Aina jokaiselle

kuitenkin pitäisi löytää mahdollisuus työskennellä.

²⁵ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Mitä 90-luvulla on tehty erinäköisiä muutoksia ja hallitus antanut esityksiä, niin välttämättä niihin ei ole sellaista oikeata tarvetta ollut olemassa, vaan todennäköisesti kortistojen putsautarvetta-kin on ajateltu joissakin esityksissä. Hyvin vahvasti ainakin näyttää siltä.

Tässä esityksessä on sisällä osin osa-aikatyössä olevien ihmisten syyllistäminen sillä tavalla, jotta ikään kuin he eivät ottaisi kokopäivätyötä vastaan. Kun vertaamme, niin päinvastoin yhä tänä päivänäkin muutetaan osa-aikatyöksi työsuhteita kaupoissa, ravintoloissa ja missä voidaan. Ainakin vielä viime kesänä satuin yhteen paikkaan törmäämään, jossa oltiin tällaista tekemässä. Eli juuri toisin päin ollaan menossa, ihmiset halutaan saada osa-aikatyöhön. Tässä hallitus syyllistää nyt oikeastaan ne ihmiset, jotta he muka huvikseen vain ottavat sen jutun ja ottavat vielä työttömyyskorvauksen, ja tämä pitäisi tukkia tässä esityksessä. Tämä tuntuu aika kovalta ajatukselta.

Sitten kieltäytymisestä. Ed. Huotari on monta kertaa todennut asiasta. Totean vain ihan lyhyesti, jotta sen lisäksi, jos kerran on kieltäytynyt, kun kieltäytyy toisen kerran, kun ei ole kyytiä olemassa, työnvälitystoimisto katsoo, vaikka ei ole kyytiä, että sillähän pitää olla kyyti joka tapauksessa etkä ole työmarkkinoiden käytettävissä ja että pitää hankkia uusi työssäoloehto, että näyttää sen aktiivisuutesi, jotta olet yleensä työmarkkinoiden käytettävissä. Minkä ihminen mahtaa, kun ei ole kyennyt autoa hankkimaan?

²⁶ **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Vielä syyllistämisestä pari sanaa. Molemmissa lainkohdissa oikeastaan on samasta sävystä kysymys. Niin kuin edellä totesin, silloin kun lähdetään henkilön henkilökohtaisista lähtökohdista, syyllistäminen ei ole päälimmäisenä vaan haetaan oikeita asioita ja pyritään korjaamaan niitä. Tämä on aika paljon kiinni myös siitä työvoimatoimistosta ja työvoimatoimikunnasta, miten se suhtautuu työnhakijoihin. Jokaisen meidän on pakko myöntää, että on olemassa niitä henkilöitä, jotka eivät lähde töihin, jotka ovat työstä kieltäytyviä, mutta ei kaikkia työttömiä pidä syyllistää ja kurittaa tämän pienen ryhmän takia. Se on minusta tässä se suurin ongelma, mikä monta

kertaa juuri lain perusteluissa ja monissa muissakin asioissa löytyy, ikään kuin ihmiset vapaaehtoisesti tekisivät pitkään esimerkiksi osa-aikatyötä, jos kokoaikatyötä olisi tarjolla.

Ed. Valpas merkitään läsnä olevaksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 3, 5, 5 b, 10, 11 a, 19, 28 ja 43 c §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 20, 22 ja 39 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinojen rahoituslain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 105/1999 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 15/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 15. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

¹ **Eero Lämsä /kesk:** Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä ja hallituksen esityksessä ehdotetaan maaseutuelinkeinojen rahoituslakia muutettavaksi siten, että laissa otettaisiin huomioon muutokset, jotka aiheutuvat Agenda 2000 -uudistukseen sisältyvästä EY:n rakennerahaston toiminnan ja yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisesta. Maaseutuelinkeinojen rahoituslain soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan yhteisöölainsäädännön vastaavista toimenpiteistä annetun asetuksen soveltamisalaa. Lakiehdotus oli hyvin

suurelta osin lähinnä teknistä uudelleensoveltamista Agenda-asian, rakennerahastouudistuksen, vuoksi. Siinä mielessä käsittely sujui mutkitta.

Haluan kuitenkin korostaa yhtä asiaa, joka on kirjoitettu perusteluihin: "Valiokunta korostaa lakiehdotuksen yhteyttä maaseudun asuttuna pitämiseen. Tästä syystä valiokunta pitää tärkeänä, että tukipolitiikkaa sovellettaessa etusija annetaan niille maatalousyrittäjille, jotka asuvat tilalla tai sen välittömässä läheisyydessä, ja niille, joiden työn sitovuus on suurinta." Tämä oli asia, josta valiokunta äänesti, mutta enemmistön voimin se tuohon kirjattiin.

Esitys pitää sisällään myös vastalauseen, keskustan ja kristillisten edustajien vastalauseen. Vastalause kohdistuu 29 §:ään eli niin sanottuun korkopykälään. Perusteluissa me olemme tuoneet esille maatalousyrittäjien kustannustasoon liittyvän asian. Kustannustaso on viime vuosina kehittynyt eri suuntaan kuin EU-jäsenyyspäätöksen yhteydessä oletettiin. Kustannusten nouseminen ja viljelijöiden tulotason laskeminen ovat johtaneet kannattavuusongelmiin, joihin myös valiokunnassa asiantuntijat kiinnittivät huomiota. Tämä näkyy elinkeinon kohdistuvana epävarmuutena ja muun muassa siinä, että sukupolvenvaihdosten määrä on laskenut kestävämmän alhaiselle tasolle. Tällä hetkellä vain noin 400 nuorta viljelijäperhettä aloittaa vuodessa viljelijäyrittäjänä sukupolvenvaihdon kautta.

Maa- ja metsätalousministeriön alkuperäinen esitys maaseutuelinkeinojen rahoituslaiksi lähti siitä, että valtion- ja korkotukilainojen vähimmäiskorko olisi 1 prosentti. Mietinnössä esitetään kuitenkin hallituksen esityksen mukaisesti, että vähimmäiskorko palautetaan 2 prosenttiin. Erityisesti nuorilla viljelijöillä vieraan pääoman osuus on kasvamassa kohtuuttoman suureksi. Tähän vaikuttavat myös laajentamisvelvoitteet, joilla rakennkehitystä pyritään nopeuttamaan. Aloittavien ja laajentavien maatalousyrittäjien kustannuspaineiden hillitsemiseksi laki tulisi säätää ministeriön alkuperäisen esityksen mukaisesti eli korko 1 prosenttiin. Tällä ei ole suurikaan kustannusvaikutuksia valtiontalouteen, mutta maatiloilla tällä on varsin suuri merkitys, varsinkin sellaisilla tiloilla, joilla on investoitu voimakkaasti. Investoinnit voivat olla satojentuhansien markkojen, jopa miljoonan markan luokkaa. Silloin 1 prosentinkin merkitys tilatasolla kustannuskehityksessä on merkittävä.

Arvoisa puhemies! Lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen esittämään vastalauseen mukaista pykälämuutosta, joka koskee lainojen korkoasiaa.

2 Inkeri Kerola /kesk: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on yksi toimenpide ahdistuskeinovalikoimasta erityisesti nuoria viljelijöitä kohtaan. Siksi itse haluaisin olla päinvastoin tukemassa ja luomassa uskoa tulevaisuuteen aloittavien viljelijöiden kohdalla. Siksi, arvoisa puhemies, haluan olla tukemassa ed. Lämsän tekemää vastalause-esitystä jo tässä vaiheessa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

6) Hallituksen esitys laeiksi verontilityslain 12 ja 29 §:n sekä tuloverolain 21 ja 124 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 71/1999 vp

Suuren valiokunnan mietintö SuVM 1/1999 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 26/1999 vp

Lakialoite LA 164, 166/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 1. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

1 Maria Kaisa Aula /kesk: Arvoisa puhemies! Kuntien, valtion ja seurakuntien yhteisöveron jakosuhteita koskeva hallituksen esitys on eduskunnassa saapunut toiseen käsittelyyn harvinaisen monien mutkien kautta. Muutama sana taustasta kertauksen vuoksi.

Ensimmäiseksi heinäkuussa hallitus budjettineuvotteluissaan sopi, että kuntien yhteisövero-osuudesta siirretään 800 miljoonaa markkaa valtiolle, ja tämä jako-osuuden muutos esitettiin tuolloin pysyväksi, vaikka kunnille esitetty niin sanotut kompensatiot eli indeksikorotusten täysimääräisyys ja harkinnanvaraisten avustusten lisäys oli esitetty vain yksivuotiseksi.

Tämän muotoinen esitys tulikin syyskuussa eduskuntaan.

Eduskunnassa budjettikäsittelyn loppuvaiheessa hallituspuolueet päättivät ensimmäisellä kierroksella niin, että seurakunnat joutuvat rahoittamaan muutamiin budjettilakeihin tehtyjen muutoksien aiheuttamat lisämenot valtiolle. Näitä olivat opintotukilaki, kuljetustuki ja merenkulun tuet. Näin ollen seurakuntien yhteisöverosuutta alennettiin alun perin esitetystä sillä tavalla, että seurakunnat menettävät 100 miljoonaa markkaa enemmän verotuottoa valtiolle.

Tämän jälkeen, kun budjettikäsittelyt ja -neuvottelut etenivät, viime lauantaina hallituspuolueet sopivat toisessa neuvottelussa, että myös kuntien kukkarolla tältä osin käydään ja kunnat saavat 250 miljoonan edestä rahoittaa niitä lisäyksiä, joita valtiovarainvaliokunnassa on sovittu tehtäväksi budjetin eräisiin kohtiin. Uuden kierroksen seurauksena 250 miljoonaa yhteisöveron tuotosta kunnilta esitetään jälleen siirrettäväksi valtiolle.

Tässä yhteydessä ei sen kummemmin seurakuntien kohdalla kuin kuntienkaan kohdalla selvitetty hallituspuolueitten välisissä neuvotteluissa, miten asia vaikuttaa seurakuntien talouteen, mitä vaikutuksia sillä on seurakuntien toimintaan, sosiaaliseen työhön, kirkon omaan Tasausrahastoon tai Kirkon eläkerahastoon tai mitä vaikutuksia tällä on eri kuntien suhteelliseen asemaan tai siihen, missä kunnissa veroleikkauksen vaikutukset ovat ongelmallisimmat.

Sen paremmin eivät näköjään hallituspuolueet kiinnittäneet huomiota myöskään asian tekniseen valmisteluun. Siihen ei näyttänyt energiaa tällä viikolla enää riittäneen, minkä seurauksena eduskunnassa on nyt pari päivää sitten suuressa valiokunnassa pyöritelty hallituksen esityksiä suuntaan ja toiseen. Ongelman aiheutti se, että huomiotta alun perin hallituspuolueilta jäi, että hallituksen esitys n:o 158, joka koskee pääomaprozentin korotusta, on yhteisöveroasian kanssa teknisesti ja asiallisesti kytköksissä. Asian käsittelyä olisi helpottanut se, jos alun perinkin myös hallituksen esitystä n:o 158 koskeva mietintö olisi lähetetty suureen valiokuntaan. Lisäksi asiaa jonkin verran monimutkaisti se, että uusi 250 miljoonan markan leikkaus oli tarkoitettu yksi-vuotiseksi, tavallaan lisäleikkaukseksi, ja eduskunnassa alun perin hallituksen esityksen n:o 71 ja hallituksen esityksen n:o 158 yhteydessä hyväksytyt muutokset jako-osuuksiin oli tarkoitettu

tu pysyvästi voimaan tuleviksi. Tämä siis taustasta.

Keskustan puolelta voin todeta, että emme hyväksyneet sen paremmin seurakunnille ennakkoimattomasti ja yllättäen tehtyä yhteisöveron leikkausta, joka johtaa niiden työn vaikeutumiseen, kuin myöskään kuntien ja valtion jakosuhteen muuttamista 250 miljoonaa valtion eduksi vuonna 2000.

Lipposen toisen hallituksen ohjelman mukaan kuntia koskien: "Tulopohjan kehittämistä jatketaan tavoitteena lisätä vakautta, ennustettavuutta ja kuntien omaa päätöksentekomahdollisuutta." Vaikuttaa siltä, että budjettikäsittelyn loppusuoralla tehty ratkaisu, jossa budjettilisäykset kateetaan kuntien kustannuksella, ei ole sopusoinnussa hallituksen oman ohjelman kanssa, jossa siis todetaan, että kuntien tulopohjan kehittämistä jatketaan tavoitteena lisätä vakautta ja ennustettavuutta. Tämä ratkaisu ei millään tavalla lisää kuntien talouden vakautta ja ennustettavuutta vaan vaikeuttaa kuntatalouden suunnittelua ja heikentää eräiden kuntien mahdollisuutta turvata peruspalveluitaan.

Suurelle valiokunnalle Kuntaliitto antoi kirjallisen lausuntonsa siitä, minkälaisiin kuntiin yhteisöveron leikkaus eniten kohtaantuu. Markkamääräisesti suurimpia summia olivat esimerkiksi Helsingin kaupungin 62 miljoonan, Espoon 17 miljoonan, Vantaan 11 miljoonan tai Uudenkaupungin 2,8 miljoonan menetys. Tietysti voidaan sanoa, että Helsingin kaupungin, Espoon tai Vantaan budjeteissa nämä ovat pieniä summia ja yhteisöveron kasvu tuottaa niille niin paljon, että ne voivat tämän summan yhteiseen pottiin antaa. Voi ollakin näin. Mutta sen rinnalla listassa, joka valiokunnalle jaettiin, on hyvin paljon pieniä kuntia, joilla tiedämme jo nyt olevan taloudellisia vaikeuksia. Voin muun muassa sanoa sellaiset kunnat kuin Pelkosenniemi, Savukoski, Juva tai Ilomantsi, joissa tämä tulee vaikeuttamaan peruspalveluitten turvaamista.

Ongelma on se, että muutoksen kohtaanto on hyvin satunnainen ja vaikeasti ennakoitava. Voidaan tietysti sanoa lieventävänä asianhaarana, että budjettilisäyksissä, joita tällä valtion budjetissa katettiin, on myös monia rahoja, jotka kohdentuvat kunnille: harkinnanvaraisten valtionosuuksien lisäys, koulurakentamisen lisäyksiä, erikoissairaanhoidon eräitä parannuksia. Mutta nämäkin yhteen laskien kuntien osalta kokonaisuus jää 50 miljoonaa markkaa miinuksen puo-

lelle. Ainakin minun laskuopillani budjettilisäyslistasta tulee noin 200 miljoonaa markkaa kunnille kohdentuvia lisärahoituksia, kun taas yhteisöveron leikkaus on 250 miljoonaa. Näiden rahojen keskinäistä kohtaantoa eli sitä, mihinkä nämä lisäykset menevät ja mistä nämä leikkaukset otetaan, ei tällä aikataululla kyllä kukaan ole pystynyt arvioimaan eikä selvittämään.

Keskustan puolelta pidämmekin erittäin ongelmallisena ja haitallisena sitä, että näin lyhyellä aikataululla hätiköiden ja huonolla valmistelulla tehdään muutoksia, jotka vaikuttavat kuntiin ja tulevat heikentämään peruspalveluitten turvaamista.

Esitän suuren valiokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen mukaisesti, että käsittelyn pohjaksi otetaan lakialoitteen n:o 166/1999 mukainen lakiehdotus. Hyväksymme sen, että suurin piirtein tämän alkuperäisen hallituksen esityksen mukaisesti tehdään kuntien yhteisöveron leikkausta, mutta siitä 400 miljoonaa eli noin puolet palautetaan uudelleen jaettavaksi kunnille yleisinä valtionosuuksina. Tätä kautta on mahdollista täsmällisesti kohdentaa tämä palautus niin, että estetään kuntien välisen eriarvoisuuden kasvua ja parannetaan heikommassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien palveluitten laatua ja saatavuutta.

Samaten tuon vastalauseemme mukaan seurakuntien yhteisövero-osuus tulee hyväksyä hallituksen alkuperäisen esityksen mukaisena, koska tämän 100 miljoonan leikkauksen vaikutukset seurakuntien työhön ovat erittäin haitallisia. Tästä on jo vastalauseessamme mainittu ja tämän asian ensimmäisessä käsittelyssä olen käyttänyt puheenvuoron. Lisäksi katsomme, että pääomatulojen tuloveroprosentti tulee säilyttää 28:nä. Tämä asia varsinaisesti käsitellään HE:n n:o 158 yhteydessä, mutta teknisistä syistä myös tähän suuren valiokunnan mietintöön on liitetty pääomatuloprosenttia koskeva yksi lakipykälä.

Näin ollen, arvoisa puhemies, ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan valiokunnan mietintöön liitetyn keskustan vastalauseen, vastalauseen 1, mukainen esitys, minkä seurauksena myös suuren valiokunnan mietintöön sisältyvät uudet lakiehdotukset 3 ja 4 tulee hylätä.

2 Olavi Ala-Nissilä /kesk: Arvoisa herra puhemies! Pyydän saada kannattaa ed. Aulan ehdotusta siitä, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin vastalauseen 1 mukaiset lakiehdotukset.

On paljon puhuttu myös hallituksen toimesta siitä, että pitää saada vakautta ja ennustettavuutta yhteiskuntaan, talouteen ja myös kuntien ja valtion välisiin suhteisiin. Keskustan toimesta esitettiin vaalien alla ja niiden jälkeenkin sitä, että valtio—kunta-suhteissa pitäisi saada kuntasopimus, joka kattaisi koko neljän vuoden vaalikauden. Tämä esitys sai keskustelussa aikaan laajaa kannatusta. Nyt on ajaututtu toiseen ääripäähän. Kuntien talouteen on tullut tällaisista "yönylirahaa" niin kuin rahamarkkinoille. Siis hyvin tempoilevasti tehdään muutoksia kunta- ja valtioliiketoimissa. Tätä ei voida pitää hyvänä eikä hyväksyttävänä. Ei myöskään ole perusteltua se, että eduskunnan suuri valiokunta alkaa tehdä veropolitiikkaa. Mihin perustuu suuren valiokunnan perehtyneisyys näihin asioihin? Siellä ei ole voitu kuulla asiantuntijoita sillä tavalla laajasti kuin veropolitiikan linjausten osalta olisi aivan välttämätöntä. Siksi on syytä todeta, että tämä ei ole hyväksyttävä menettely.

Mielestäni on valitettavaa vielä, että hallituspuolueiden eduskuntaryhmät ovat täällä tehneet muutoksia. On hyvä asia oikeastaan, että he ovat tehneet eräitä muutoksia hallituksen esityksiin. Myös valtiovarainvaliokunnan jaostovastaavat osoittivat rahoituksen. Valitettavasti tässä vain ajaututtiin tilanteeseen, jossa tämä kuvio ei toteutunut ja jouduttiin hätäratkaisuihin. Nyt sekä seurakunnilta että kunnilta, molemmilta, vietään rahoituspuolelta.

Varsinais-Suomen ja Satakunnan kansanedustajilla oli tilaisuus kaksi viikkoa sitten, ed. Seivästäkin läsnä ollessa, olla arkkipiispa Paarmannin ja Turun piispa Kantolan vieraina. Tilaisuudessa meille jaettiin hyvin perusteellinen selvitys kirkon yhteiskunnallisista tehtävistä. Siinä yhteydessä todettiin, että kirkon jäsenmaksu ei riitä niitä rahoittamaan, vaan yhteisöverotuottoja siihen tarvitaan. Jos ja kun yhteisöverotuottoja leikataan, on selvää, että kirkko joutuu luopumaan eräistä yhteiskunnallisista tehtävistä. Muun muassa hautausmaiden hoito voi vaarantua ja ehkä väestörekisteripito, ehkä myös kirkon ruokajakelu saattaa vaarantua. Minusta sellainen yhteiskunta, jossa Hautausmaa Osakeyhtiö hoitaa liikeperiaatteella ihmisten hautaamista, ei ole hyväksyttävä. Näin ollen seurakuntien veropohjan leikkauksista pitää luopua. Myös, jos ja kun hyväksytään tämä vastalauseen 1 mukainen lakiehdotus, silloin tästä viimeisestäkin leik-

kauksesta, joka koskee kuntien verotulopohjaa, luovutaan.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean sen, että valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaostossa on hyvin laajalti kuultu kuntien taloudellisesta tilanteesta sekä eri asiantuntijatahoja että erilaisia kuntia. Jaostossa on laajalti tultu siihen tulokseen, joka on yleisestikin tiedossa, että kuntien eriarvoistuminen, taloudellisen pohjan eriarvoistuminen, on aikapommi kuntien peruspalveluille. Mietintöön tuleekin sisältymään hyvin tiukka ponsi siitä, että nyt kun selvitysmies Pekkarinen aloittaa tehtävänsä, tulee hyvin laaja-alaisesti kartoittaa ongelmat, jotka usein kasautuvat samoihin kuntiin, ja tehdä sitten ehdotukset nopeasti kuntien eriarvoistumisen lieventämiseksi ja korjaamiseksi.

Kuntaliitto, jonka suuria päättäjiä on tässäkin salissa paikalla, on viimeksi tänään todennut, että tämä on väärä menettely eikä näin voida yhteisöveron jakoperusteita muuttaa kuin nyt on esitetty. Siksi todella on paikallaan, että keskustan esittämät muutosehdotukset tulisivat hyväksytyiksi. Tällä tavalla saataisiin todella ennustettavuutta, vakautta ja riittävää rahoituspohjaa kuntien peruspalvelujen turvaamiseen myös, niin kuin ed. Aula totesi, nimenomaan niissä kunnissa, joissa rahoituspohja on nyt pahasti heikentynyt ja vuosikatteet ovat kokonaan miinusmerkkisiä.

³ **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Sekä kunnat että seurakunnat ovat jo pitkälti päättäneet tai ainakin lyöneet lukkoon suunnitelmansa ensi vuoden talousarvioksi. Siksi nämä uudet muutokset yhteisöveron jakamisen suhteen tulevat todella myöhään. Tällä ratkaisulla on luonnollisesti heijastuksia ensi vuosituhaten alun tilanteeseen.

Kirkon kohdalla leikkaus merkitsee jo kerran sovitun laskun lisäksi noin 100 miljoonan markan vähennystä. Erään laskukaavan mukaan tuo merkitsee noin 150 000 markkaa per seurakunta. Nyt näyttää siltä, että tällä ratkaisulla ollaan unohtamassa se arvokas yhteiskunnallinen panos, jonka kirkko antaa diakoniatyön, muun muassa ruokapankkien, kautta sekä hoitamalla haudausmaita, historiallisesti arvokkaita kirkonkirjoja, perheneuvontaa, iltapäiväkerhoja, lapsi- ja nuorisotyötä sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kirkkorakennuksia. Erään arvion mukaan tämän työn ja palvelun arvo rahassa mitattuna on noin 1,5 miljardia markkaa.

Julkisessa keskustelussa on kiinnitetty huomiota siihen, että kirkon verotulo on noussut huomattavasti. Kasvu on kieltämättä ollutkin huomattava kuten muuallakin. Samoin valtion ja kuntien osuus yhteisöverosta on merkittävästi kasvanut. Tätä uutta leikkausta ajatellen meidän on hyvä myös muistaa, että kirkkoyönantajan niskoilla on muita korkeammat välilliset työvoimakustannukset muun muassa eläkemaksun kohdalla. Myönnän sen, että kirkolla itselläänkin on korjattavaa tässä suhteessa, mutta eläkemaksuhan on noin 10 prosenttia suurempi kuin tavalinen TEL-maksu. Seurakuntien työ, jos mikä, on hyvin työvoimavaltaita. Siinä tarvitaan paljon ihmisiä, koska on kysymys ihmisten kohtaamisesta, ihmisten auttamisesta. Sitä työtä ei voida sillä tavalla automatisoida kuin monella muulla alalla. Tämä näkökulma on valitettavasti tässä keskustelussa nyt jäänyt huomattavan vähälle.

Ei ole enää monta päivää uuteen vuosituhanteen, ja viimeiset kunnan- ja kaupunginvaltuustot ja seurakuntien kirkkovaltuustot nuijivat budjetit kiinni. Ellei muistikuvani ole aivan väärä, noin 16 seurakuntaa Suomessa on päättänyt nostaa veroäyriään ja noin 9 laskea. (Ed. Ala-Nissilä: Ei se ole väärä!) Kuntien puolella — mikäli ed. Ala-Nissilään on luottamista — vastaavat luvut ovat sellaiset, että Suomessa noin 82 kuntaa on jo päättänyt nostaa veroäyriään ja 15 kuntaa päättänyt laskea sitä. (Ed. Ala-Nissilä: Ed. Seivästö, se on tuloveroprosentti nykyään!) — An-teeksi, korjaan, tuloveroprosentti. — Kiinteistöveroprosenttihan on noussut tietojeni mukaan. Täällä on onneksi ed. Pekkarinen lähellä puhujalistassa, niin että hän voi oikaista vääriä lukuja, jos puhuja niitä esittää. (Ed. Pekkarinen: Puhuja ei esitä vääriä lukuja, me luotamme häneen!) Tietojeni mukaan kiinteistöveroprosentti on noussut 294 kunnassa Suomessa.

Tämä noususuhde on hyvin merkittävä ja kertoo siitä, että tulopohja on tietyllä tavalla osittain, ei nyt pettänyt, mutta kunnat ovat vaikeuksissa palvelujensa tuottamisessa, ja tämä ratkaisu ei ainakaan helpota kuntia eikä seurakuntia ihmisten ja ihmisten arjen auttamisessa. Tavoite, johon hallitus pyrkii, on sinänsä hyvä, mutta rahoituspohjan olisi varmaan pystynyt löytämään muualta.

⁴ **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Tänä iltana 45 minuutin kuluttua tästä hetkestä vietetään Suomen Kuntaliiton toimitusjoh-

tajan Jussi-Pekka Alasen eläkkeellejäämisjuhlaa. Merkittävä suomalainen kuntajohtaja on tehnyt merkittävän elämäntyön monissakin eri tehtävissä, mutta viimeksi suomalaisten kuntien palveluksessa, niiden yhteisen etujärjestön ylimpänä työntekijänä.

Olisin toivonut, että tämä tilaisuus ja tilanne tässä olisivat voineet osaltaan juhlistaa tuon merkittävän kuntajohtajan eläkkeelle lähtemistä sellaisella tavalla, että sen tärkeän asian vaaliminen, jonka tiedän myös Jussi-Pekka Alasen mielessä olleen ainakin vuosien, voisi sanoa: vuosikymmentenkin, ajan, olisi tärkeällä sijalla: että ne periaatteet olisivat nyt käsillä ja esillä olevan asian eduskuntakäsittelyssä korkeassa kurssissa, että silloin kun valtio tekee kuntia koskevia ratkaisuja, a) pyritään pitämään sopimuksista kiinni silloin, kun budjettia rakennetaan, ja b) kun eduskunta loppusuoraa vie budjettiaan läpi, ei Kuntaliittoa kuulematta tehtäisi merkittäviä kuntatalouksia koskevia ja niihin kodentuvia ratkaisuja. Nyt kuitenkin käy juuri noin.

Ensinnäkin, elokuussa julkistamansa varsinaisen budjetin yhteydessä, eduskunnassa pitkin syksyä käsittelyssä olleessa budjetissa, hallitus leikkaa jo kuntien yhteisövero-osuudesta ohi ja enemmän kuin sovittu alun perin oli. Eikä siinä vielä kaikki. Kun hallituspuolueet keksivät panna kasaan monelta kohdin, voi sanoa, vanhan perinteen mukaisen joululahjarahapaketin, niin eikö vain tuon paketin rahoittamiseksi jälleen kerran käyty kuntien kukkarolla 250 miljoonan verran. Meininki oli, että edes Kuntaliittoa ei kuulla, eikä Kuntaliittoa kuultukaan. Kirjallinen paperi tuli suureen valiokuntaan, mutta ei suuri valiokunta ole tällaisten asioiden käsittelypaikka.

Tällaisten asioiden oikea käsittelypaikka on se valiokunta, jolle asia kuuluu: valtiovarainvaliokunta. Sen olisi pitänyt käsitellä tämä viimeinen muutos, kuunnella asiantuntijoita, eri tahoja, myös Suomen Kuntaliittoa, ja siltä pohjalta, normaalin menettelytavan mukaiselta pohjalta, tehdä ratkaisut, vaikka ne olisivatkin ikäviä kuntien ja kuntaliittojen kannalta, siis normaalin menettelyn pohjalta ja jälkeen tulisi tehdä nämä ratkaisut. Nyt tätä menettelyä ei noudatettu, vaan todella vaihkeaisesti hallitusryhmät keksivät ottaa jälleen kuntien kukkarosta rahaa ja rahoittaa sillä erilaiset pienet muutokset, mitä budjettiin nyt on tehty.

Kun puhun pienistä muutoksista, en halua väheksyä eräitä muutoksia, joita hallitusryhmätkin tekivät budjettiesitykseen. Siellä on muutamia aivan hyviä ja kannatettavia hankkeita, joille me annamme kaiken tukemme myös keskustan eduskuntaryhmän puolesta ja joissa pidämme ihan oikeutettuna, että eduskunta noissa asioissa muutoksen teki. Mutta surkuhupaisaa on se, että kun hallitusryhmät tekevät pieniä korjauksia, niin valtiovarainministeri näköjään pystyy niitä komentamaan siihen tapaan, että eduskuntaryhmät joutuvat turvautumaan sokkoratkaisuihin. Sokkoratkaisusta viime kädessä on siis kysymys nyt myös siinä, että 250 miljoonan markan suuruinen ylimääräinen leikkaus tehtiin.

Arvoisa puhemies! Varsinaisen yhteisöveroleikkauksen, joka oli varsinaisessa budjetissa, sen 800 miljoonan markan, lisäksi, kun nyt leikataan 250 miljoonaa markkaa, tämä yli miljardin markan leikkaus kuntien yhteisövero-osuudesta on kipeä pala erityisesti niille kunnille, joilla tällä hetkellä menee heikosti ja heikommin. Keskimäärin kunnilla menee Suomessa jo paremmin kuin vuosiin. Mutta niin kuin monessa muussakin tämän hallituksen poliittisessa linjassa, myös kuntapolitiikassa keskimääräislukujen takaa löytyy karu arki. Suomen kuntien taloudellinen perusta eriarvoistuu vauhdilla, jota se ei ole tehnyt ilmeisesti koskaan ainakaan sodanjälkeisen historian oloissa.

Erot kuntien kesken kuntatalouksissa vuonna 2000 ovat suurempia kuin koskaan sodan jälkeen. Jos mittapuuna käytetään kymmentä parasta ja kymmentä huonointa tai neljääkymmentä parasta ja neljääkymmentä huonointa kuntaa, arvoisa puhemies, tähän asetelmaan se seikka, että yhteisöverosta otetaan toista miljardia markkaa, on aika kova juttu. Kun näin on, toivoisikin, että hallitus nyt edes siinä mitassa ja siinä suhteessa olisi valmis arvioimaan tilannetta uudestaan mahdollisimman pikaisesti, että se toisi eduskunnan käsittelyyn mahdollisimman pian ensi vuoden alkupuolella sellaisen toimenpideohjelman, jolla pahimpia kuntatalouden eriarvoisuuksia, pahinta eriarvoistumiskehitystä, saataisiin kuriin ja järjestykseen.

Tällaista toimenpideohjelmaa todella tarvitaan. Ilman sitä käy niin, että kymmenissä kunnissa kuntalaisten palvelut heikkenevät aivan kohtuuttomasti verrattuna joidenkuiden muiden kuntien vastaavien palveluiden tasoon ja saavutettavuuteen. Jossakin vaiheessa joutuu kysy-

mään, onko perustuslain idea ja myös ihan konkreetti kirjain enää tavallaan elävää käytäntöä, niin paljon alkavat eriytyä ja eriaivoistua kuntalaisten palvelut riippuen siitä, minkälaisen talouden omaavassa kunnassa kuntalainen sattuu asumaan. Mielestäni olisi tavattoman tärkeätä, että hallitus tuollaisen toimenpideohjelman, jolla pahimpiin ongelmiin kajottaisiin, eduskunnalle toisi vielä kesken vuotta 2000 lisäbudjettinsa kautta, kun näyttää siltä, että varsinaisessa budjetissa tällaiseen hallitusryhmät eivät taivu.

Toinen asia, minkä haluan ihan lyhyesti vielä todeta, liittyy kirkon yhteisövero-osuuteen kaajoamiseen. Vaikka kuntien yhteisövero-osuudetakin on otettu jo viiden vuoden aikaan aika monta prosenttiyksikköä, suhteellisesti ottaen rutkasti suurin leikkaus on tehty kirkon yhteisövero-osuuteen. (Ed. Tiisanen: Se onkin lisääntynyt!) — Kaikki yhteisövero, ed. Tiisanen, on lisääntynyt tavattoman paljon, eikä sitä sillä voi mitata, onko lisääntynyt vai ei, yksistään sillä ei voi lainkaan mitata. — Se on kuntien osalta lisääntynyt monikymmenkertaisesti verrattuna siihen, miten on kirkon osalta käynyt, ja valtion osalta vielä enemmän kuin kuntien osalta. Kaikkihan me tämän tiedämme, mitä tässä suhteessa on tapahtunut, parikymmenkertaisesti likimain.

Arvoisa puhemies! Oli väärin kajota kirkon yhteisövero-osuuteen, ja tästä syystä kannatan sitä tai esitystä, mikä täällä on jo alustavasti kerrottu. Keskusta ei tule hyväksymään kirkon kukkarolla käymistä tilanteessa, jossa kirkko hoitaa monia sellaisia tärkeitä yhteiskunnallisia tehtäviä, joihin ennen kaikkea edustajat Seivästä ja Ala-Nissilä äsken kuullun perusteella hyvin, oikein ja perustellusti kajosivatkin.

Arvoisa puhemies! Tällä tavalla, ikään kuin vähän apealla mielellä, joutuu tämän asian käsittelyyn nyt osallistumaan. On peräti ikävää ja harmillista, että hallitus yksipuolisesti käy julkisen sektorin toisten osapuolten kukkarolla noudattamatta edes niitä pelisääntöjä, mistä yhteisesti aikanaan on sovittu.

⁵ **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on verontilityslain 12 ja 29 §:n muutos, jossa on pohjana hallituksen esitys, valtiovarainvaliokunnan mietintö ja viimeksi suuren valiokunnan mietintö. Itse asiassa tässä on yhteisöveron jako-osuuksien suhteen tultu aika kummalliseen tilanteeseen, kun ajatellaan, että me olemme täällä käyneet tulevan vuoden budjetin yhte-

ydessä hyvin laajaa keskustelua peruspalvelujen määrästä, laadusta, saatavuudesta, turvaamisesta kuntalaisille, kansalaisille, ja siitä, että meidän on tunnettava vastuu näitten palvelujen tuottamisesta ja niitten tasavertaisesta saamisesta.

Hallituskin lähti hallitusohjelmassaan liikkeelle siitä, että vakautetaan kuntatalous, luodaan edellytykset kunnille tarjota kuntalaisille laadukkaat ja hyvät peruspalvelut. Tämä sama näkökulma oli esillä vielä budjettiakin valmisteltaessa, mutta sitten hallituksen budjettiriihessä alkoi tuulen suunta muuttua ja hyvä ajatus kaikkosi.

Vaikka hallituksella oli tarkoitus vahvistaa kuntataloutta tekemällä indeksitarkistukset täysimääräisesti ja korottamalla harkinnanvaraisia rahoitusavustuksia, se laittoikin budjettiriihessä kunnat itse maksamaan tämän taloudellisen vahvistuksen leikkaamalla 800 miljoonaa markkaa yhteisöveron tuotosta.

Tämän jälkeen meillä on ollut kuntataloutta heikentäviä kysymyksiä edelleen käsittelyssä. Hallitus on ollut ottamassa pois kuntasektorilta sosiaali- ja terveystoimen perustamishankkeiden valtionosuuden ja säädättänyt sosiaali- ja terveyspalveluihin maksukaton, joka heikentää olennaisesti kuntien maksutuloja. Kaiken kaikkiaan nyt tulisi lainsäädännöllä vahvistaa ne vastuut, joita on hallituksen puolelta oltu tekemässä.

Kaiken tämän katteeksi hallitus alun alkaen oli valmis leikkaamaan kuntien yhteisöveron jako-osuutta 40 prosentista 37,25 prosenttiin ja nyt tämän ylimääräisen 250 miljoonan markan katteeksi vielä edelleen 36,39 prosenttiin. Seurakunnilla tilanne tuon 100 miljoonan osalta merkitsi sitä, että niiden jako-osuus putosi 2 prosentista 1,93 prosenttiin.

Se, miten kunnat kykenevät vastaamaan peruspalveluistaan ja pitämään tuotantoyksikkönsä ja palvelulaitoksensa kunnossa, herättää suuria kysymyksiä. Kuntien talous, kuten valtiovarainministeriö ja -ministeri väittävät, on mukamas kokonaisuudessaan kunnossa. Meidän tulisi viimeinkin uskoa ja ymmärtää, että näin on, mutta valitettavasti ei ole niin. Meillä on tilastotiedot käytettävissämme, että viime vuodelta 71 kuntaa oli vuosikatteeltaan alijäämäisiä ja vuoteen 2001 mennessä alijäämäisten kuntien joukko nousee 124:ään. Vastaavasti ed. Seivästä totesi sen, kuinka moni kunta on korottanut tuloveroprosenttia ensi vuodelle. Niitä oli 82, ja kiinteistövero on nostanut 294 kuntaa.

Itse asiassa on palautettava mieliin vielä se hallituksen esitys kuntalain muutokseksi, jossa hallitus alttiisti antaa piiskaa kunnille, erityisesti niille kunnille, joille on taseeseen kertynyt kattamatonta alijäämää. Kuntien on tuon kuntalain muutosesityksen mukaan tehtävä budjetin hyväksymispäätöksen yhteydessä jo konkreettiset päätökset, miten alijäämät katetaan. Tähän mennessä on riittänyt, kun on ollut suunnitelma. Tuon hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että kaiken kaikkiaan vuodelta 98 oli 214 kunnalla muodostunut taseeseen kattamatonta alijäämää. Nyt kun me kiristämme yhteisöveron jako-osuuksia kunnilta ja seurakunnilta, emme luo edellytyksiä kunnille tehdä päätöksiä, millä alijäämät tulevana vuosina katetaan. Tämä on erittäin valitettava asia, ja minusta se ei lohduta, että kuitenkin hallituksen budjetin paikkauspäätöksessä harkinnanvaraisia avustuksia nostetaan 20 miljoonaa markkaa tai homekouluille annetaan 30 miljoonaa markkaa. Nämä kohdentuvat harvoihin ja valittuihin kuntiin, mutta kuitenkin ovat niille kunnille tarpeellisia ja edellyttävät myös kuntien omia investointisatsauksia ja päätöksiä.

Siinä mielessä on kovin ristiriitainen tunne, kun käsitellään tätä veronitilyslain muutosta, eikä voi muuta kuin todeta, että täytyy yhtyä edustajien Aulan ja Ala-Nissilän esityksiin käsitelyn pohjaksi otettavasta lakiehdotuksesta ja toisaalta yhtyä siihen näkemykseen, että seurakuntien yhteisöverojako-osuutta ei tulisi missään nimessä leikata. Täällä ei ole tuotu esille, miten tuo leikkaus seurakuntien toimintaan tulee vaikuttamaan.

On muistettava, että seurakunnat harjoittavat tänä päivänä erittäin laajaa sosiaalista työtä. Se mahdollisuus seurakunnilta estyy. Toisaalta Kirkon keskusrahasto ei voi tasata ehtyvien varojen puutteessa seurakuntien taloudellista eriarvoisuutta. Myös eläkerahastot seurakuntien puolella joutuvat vaikeuksiin ja ovat vaikeuksissa katkaa sitoumuksiaan eläkevastuista. Lisäksi seurakunnat ovat tänä päivänä merkittäviä työllistäjiä nuorisotyön, diakoniatyön, lasten päivähoiton ja monen muun kysymyksen osalta. Uskon, että erityisesti maaseutuseurakunnat ensimmäisinä joutuvat tarttumaan juuri näiden ihmistä lähellä olevien seurakunnallisten palvelujen tuottamiseen ja sanomaan jopa irti henkilöstöä. Siinä mielessä seurakuntienkin kukkarolle käyminen on ikävä ja kielteinen asia enkä voi sitä hyväksyä.

Siinä mielessä toivon, että hallitus, ollakseen uskottava, pikaisesti ryhtyy käytännön toimiin kuntien talouspohjan vahvistamiseksi ja kiirehtii kuntien ja valtion välisen yhteistyöasiakirjan aikaansaamista.

Toinen keskeinen kysymys on, että valtionosuuksien kokonaistarkistusta tulisi aikaistaa yhdellä vuodella voimaan jo 2001, jotta näkisimme, mitkä ovat ne kunnat, jotka ovat siinä määrin vaikeassa tilanteessa, että eivät kykene huolehtimaan palvelutuotannosta. Järjestetään niiden taloudellinen pohja kuntoon tarkistamalla valtionosuussäännöksiä ja verojen jako-osuussäännöksiä ja taataan, että kunnat kykenevät huolehtimaan perustuslain mukaisista palveluista, koska perustuslaki edellyttää, että jos vaaditaan palveluja tuotettavan ja annettavan, myös resurssit on järjestettävä. Sama on kuntalain peruste. Kun lailla kunnille annetaan lisää tehtäviä, on myös osoitettava resurssit. Se ei merkitse sitä, että sen jälkeen kohta uudella lailla voidaan resurssit vetää pois. Näinhän tässä on nyt käymässä. Siinä mielessä hallituksen esitys ei ole hyväksyttävä veronitilyslain osalta, joka koskee yhteisöverojen jako-osuuksien muutoksia.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

6 Outi Ojala /vas: Arvoisa puhemies! On aivan totta, että käymme nyt palautekeskustelua veronitilyslain 12 ja 29 §:ästä sekä tuloverolain 21 ja 124 §:n muuttamisesta hieman poikkeuksellisissa olosuhteissa. On aivan totta, kuten valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Aula totesi, että on aika harvinaista tässä talossa, että mietinnöt tehdään suuressa valiokunnassa. Näyttää, että täällä ei kovin paljon hallituspuolueiden kansanedustajia ole selittelemässä asiaa, ja se on tietysti valitettavaa, koska on reilusti tunnustettava, että ne tapahtumat, jotka viime viikonloppuna johtivat siihen, että hallituspuolueissa haluttiin selvästi lisätä budjettimenoja, edellyttivät myös vastaavia toimia talousarvion muiden momenttien osalta, koska hallituksen puolella ei ollut halukkuutta lisämenojen kattamiseen esimerkiksi muilla keinoin. Tämä ratkaisu sitten lopulta jäi ainoaksi merkittäväksi rahoitusmalliksi.

Tässä yhteydessä, arvoisa puhemies, haluaisin myös kiittää erityisesti keskustapuoluetta ja varsinkin valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajaa ed. Aulaa erittäin rakentavasta ja hyvästä työskentelystä suuressa valiokunnassa. Ed. Aulan panos on hyvin arvokas lopputuloksen synnyttämisessä. Vaikka valiokunnassa tunnelma jossakin vaiheessa hieman kiristyi ja itsekäin käytiin sellainen puheenvuoron, jota kaduin ja pyysin ed. Aualta myöhemmin anteeksi, niin minusta se työskentely oli varsin asiallista ja saimme asiat siellä hoidettua.

Joka tapauksessa, kun täällä niin kovasti nyt kritisoidaan lopputulosta, on tietysti hyvin tärkeää, etten minä ole kuullut täällä vielä kenenkään kritisoivan sitä hyvää, mikä sisältyy hallituspuolueiden yhdessä sopimiin, käytettäköön siitä siten nimitystä joululahjapaketti tai mitä tahansa, tärkeisiin menolisäyksiin, jotka valtiovarainvaliokunnassa ja sen jaostojen kuulemisessa oli tullut esille. Ne ovat tärkeitä ja, ed. Seivästö, nimenomaan kansalaisten arjen kannalta hyvin tärkeitä parannuksia. Palaan niihin myöhemmin, mutta toteen, että ei tässä nyt mitenkään huvin vuoksi ole tällaista proseduuria laitettu täällä talossa liikkeelle, vaan hyvin vakavalla mielellä haettu mallia sille, miten tärkeitä parannuksia voidaan saada aikaiseksi.

Täällä on keskustelussa aikaisempien puhujien taholta hyvin useasti nostettu esiin näiden muutosten vaikutukset kuntatalouteen. Haluaisin nyt kuitenkin tuoda esiin myös muutamia muita lukuja, jotka nimenomaan olivat pohjana silloin, kun hallitusryhmät viikonloppuna sopivat näistä lisämenoista. Minun korvaani särähtää koko ajan se, että täällä käytetään sanaa leikkaus. Se on ilmeisesti jäänyt tässä talossa meidän kaikkien mieliin niiltä vaikeilta vuosilta, jolloin leikkauksia todella jouduttiin tekemään. Mutta ainakin meidän valtiovarainministeriöltä saamiemme lukujen valossa sen paketin, joka viikonloppuna solmittiin, kokonaisvaikutus kuntatalouteen on plussanpuolella 70 miljoonaa markkaa. Nämä luvut eivät ole suinkaan meidän omasta päästämme keksimiä, vaan nämä ovat valtiovarainministeriöstä meille toimitettuja.

Sen lisäksi vielä haluaisin todeta, kuten valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja varmasti hyvin tietää ja valiokunta on saanut syksyn aikana selvitystä siitä, että muun muassa kuntatalous koheenee esimerkiksi budjettikirjaan verrattuna, muun muassa työttömyysvakuutusmaksun alen-

nus tuo kuntatalouteen 400 miljoonaa markkaa enemmän, kuin mitä budjettikirjassa on ollut. Sen jälkeen on käynyt selville, että muun muassa Sampo—Leonía-järjestelyt tuovat myöskin arvon mukaan lisää tuottoa kunnille. Meidän saamiemme tietojen mukaan varovaisin arvio on 150 miljoonaa markkaa ja optimistisin arvio 200 miljoonaa markkaa. Tänäa meille kerrottiin luku arviolta noin 180 miljoonaa markkaa.

Tällä tavoin jos katsotaan lisäyksiä, mitä kunnille tulee, kunnat tulevat saamaan, kun ei laske ta työttömyysvakuutusmaksun muutosta, Sampo—Leonía-järjestelyistä vähintään 150 miljoonaa markkaa lisää, harkinnanvaraiseen rahoitusavustukseen 20 miljoonaa markkaa, homekouluihin 30 miljoonaa markkaa, erityisvaltionosuuksiin terveydenhuollossa 60 miljoonaa markkaa, sosiaali- ja terveydenhuollon investointeihin ja valtionosuuksiin 10 miljoonaa markkaa sekä lasten- ja nuorten psykiatriaan 70 miljoonaa markkaa. Näin ollen loppusumma on 340 miljoonaa markkaa. Tietenkin on aivan selvää, aivan kuten ed. Aula totesi, että me emme tiedä eikä Kuntaliittokaan pysty tarkkaan arvioimaan, miten eri tekijät vaikuttavat eri kuntiin. Tässä suhteessa täytyy olla rehellinen ja todeta tämä näin.

Kun sanotaan sitten, mitä se merkitsee miinuksena kunnille, yhteisöverotuotto-osuuden muutos merkitsee 250 miljoonan markan muutosta. On tietysti selvää, että yhteisöverotuotto-osuuden muutos tuntuu siten, kuin ed. Aula totesi, vaikka sekin on arvio. Mehän emme tiedä. Voi käydä parhaimmassa tapauksessa niinkin, että yhteisöverotuotto joka tapauksessa kasvaa vielä ennakoitu enemmän. On hyvä muistaa, että budjetissa on arviomenoja. Tällä tavoin me emme kukaan voi vanhoa täällä, että ne luvut ovat juuri oikeat. Esimerkiksi tuotto-odotuksien osalta emme voi vanhoa. Puhuttakoon vaikka budjettikirjan korkomenoista. Emmehän me voi myöskään sitä vanhoa, että ne luvut pitävät, koska maailma voi muuttua, markkinoilla ja korkotasossa voi tapahtua muutoksia. Sillä tavoinhan me joudumme elämään arviolukujen perusteella monesti.

Yhteisöveron tuotto-osuuden muutos merkitsee 250 miljoonaa markkaa miinusta kunnille ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotuksen leikkaaminen 20 miljoonaa markkaa, jolla pyritään helpottamaan, kuten ed. Stenius-Kaukonen ilmisillan ja viime yön keskustelussa totesi, tilan-

netta niin, että esimerkiksi polikliinisessä tarkkailussa olevien, alle vuorokauden hoidossa olleiden osalta ei perittäisi laitoshoidon perusmaksua. Sen kustannusvaikutusten arvioidaan olevan noin 20 miljoonaa markkaa. Vähennykset ovat siis yhteensä miinus 270 miljoonaa markkaa. Näin ollen kaikkien saamiemme tietojen mukaan lisäykset ovat yhteensä 340 miljoonaa markkaa ja vähennykset yhteensä 270 miljoonaa markkaa. Näin ollen kokonaisvaikutus on plus 70 miljoonaa markkaa.

Kun olen kaiken tämän sanonut, en suinkaan tarkoita täällä sitä, että kuntien tilanne olisi loistava. Minä olen aivan samaa mieltä kuin monet täällä puhuneet, että on syytä olla huolissaan siitä, että meillä on runsas joukko kuntia, jotka ovat suurissa taloudellisissa vaikeuksissa. Minusta on tärkeää huomata myöskin mietinnössä se, että paitsi valtiovarainvaliokunta oli omassa mietinnössään yhteisesti hyväksynyt tämän ponnen myöskin suuri valiokunta yhtyy siihen ponteen, joka on valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 26 ja kuuluu: "Eduskunta edellyttää, että hallitus hallitusohjelmansa mukaisesti kiirehtii valtion ja kuntien välisen koko vaalikauden kattavan yhteistyöasiakirjan valmistelua, jotta kuntien taloudessa päästään nykyistä parempaan ennakoitavuuteen ja peruspalvelut voidaan turvata koko maassa nykyistä tasapuolisemmin." — Tähän myöskin suuri valiokunta yhtyi.

Mitä tulee rahoitusmalliin, haluan vielä todeta, että ei tämä ollut vasemmistoliitolle ollenkaan helppo ratkaisu. Me esitimme myöskin muuta rahoitusmallia, ja olihan siellä myöskin muiden hallituspuolueiden piirissä muita malleja ja ajatuksia. Tämä oli kuitenkin se lopputulos, jonka me saatoimme saavuttaa. Kyllä siinä lopullisessa arvioinnissa tietenkin painoivat vaakakupissa hyödyt ja haitat. Me katsoimme, että kuitenkin tässä tapauksessa ne hyödyt ovat suuremmat.

Minä luetteloin täällä vain niitä asioita, jotka kohdistuvat suoraan kuntiin lisäyksinä, mutta toki siellä oli myöskin muita sellaisia asioita, joita voidaan pitää tärkeinä. Otan tästä muutaman esimerkin: Ammatilliseen koulutukseen tulee lisää 27 miljoonaa markkaa. Siellä myöskin liikunnan osuutta lisätään, perustienpitoa jne. En kaikkia luettele täällä, mutta se oli tällainen kokonaisuus, jossa yhteensä 368 miljoonaa markkaa tulee parannuksia budjettiesitykseen vielä siihen nähden, mitä oli aikaisemmin päätetty sa-

rausvakuutusmaksun nopeamman alentamisen ja opiskelijoiden asumislisän osalta.

Arvoisa puhemies! Kaikkea hyvää ei aina voi saada. Täytyy joskus tyytyä siihen vähään, joka ei ole paras mahdollinen ratkaisu. Mutta tämä on mielestäni kuitenkin parempi kuin se, mitä alun perin esitettiin. Tietysti täällä käydään budjetin palautekeskustelu erikseen, mutta kun nämä asiat liittyvät niin olennaisesti toisiinsa, halusin myöskin tämän tuoda ilmi.

Varsinaisesti itse proseduurista olen samaa mieltä ed. Aulan kanssa, että ei tämä tietysti ole hyvä, että näin joudutaan tekemään. Toinen vaihtoehto olisi ollut se, että tätä olisi sitten käsitelty hallituksen lakiesitysten perusteella ja istuttu täällä pidempään. Mutta mahdollisuus näihin korjauksiin oli olemassa ja meillä on järjestelmä, jonka puitteissa se voitiin hoitaa. Se täytyy kyllä tunnustaa, että emme me suuressa valiokunnassa ole tottuneet verolakeja oikein käsittelemään, joten myönnän myöskin aivan omalta kohdaltani, että ei se suju sillä tavoin kuin erityisvaliokunnissa, joissa asioihin on paneuduttu ja joissa asiat hallitaan. Kyllä tässä sellaisia kömmähdyksiä on ollut.

Tietenkin vielä aivan lopuksi voisin sanoa, että olisin kyllä toivonut, että rahoitusratkaisu olisi voitu löytää muualta, esimerkiksi velan lyhennystä hieman vähentämällä tai vaikkapa joka tapauksessa tiedossa olevista yksityistämistuloista, joita ensi vuodellekin on tulossa. Mutta se nyt ei kuitenkaan ollut mahdollista ja tämä oli paras mahdollinen lopputulos.

7 Maria Kaisa Aula /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Otan nöyryn mielin ed. Ojalan esittämän anteeksipyyntöni vastaan.

Oma toimintani on perustunut siihen, että en ole halunnut laittaa vahinkoa kiertämään. Jos hallituspuolueiden välisissä neuvotteluissa on sekoiltu eikä asioita ole ajateltu loppuun asti, niin minusta siitä ei koko eduskunnan pitäisi kärsiä siinä mielessä, että pyöritämme täällä sitten asioita vielä jouluviikollakin ja budjetin loppukäsittely viivästyy. Siitä syystä olen halunnut toimia sillä tavalla, että asiat saataisiin asiallisesti loppuun. Mutta asian kannalta olisi ollut parempi, että tämä olisi lähetetty suuresta valiokunnasta valtiovarainvaliokuntaan, jolloin tämä laiva olisi varmasti vähemmin kääntein saatu satamaan. Mutta hyvä näinkin.

Valtiovarainvaliokunnassahan oli esillä myös muita rahoitusmalleja näille menolisäyksille. On valitettavaa, että niitä ei voitu hallituspuolueiden kesken käyttää, koska ne olisivat varmasti olleet yksinkertaisempia kuin nämä lakiesitykset, joista vielä huomenna saamme käsitellä yhden eli tupakkaveron muutoksen.

Yhteisöveron tuotto on epävarma, ja minua hämmästyttää se, kuinka tämän veron tuotto voidaan valtiovarainministeriössä niin tarkkaan arvioida, että siitä pystytään osuuksia jakamaan kunnille, seurakunnille ja valtiolle, kun muita verotuottoja ei kyetäkään arvioimaan eikä niistä pystytä rahoituksia menoille samalla tavalla järjestelemään. Seurakuntien osalta tämä tulee väijäämättä merkitsemään miinusta 60 miljoonaa markkaa. Kuntien osalta emme vielä näe, koska emme tiedä, mikä yhteisöveron kokonaistuotto on.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi: En pidä oikeastaan siitä, että valtiovarainvaliokunnan lisärahoitusta kutsutaan joulupaketiksi, koska ne ovat sellaisia asioita, jotka ovat olleen valiokunnassa esillä monta vuotta: erittäin johdonmukaisia vaatimuksia erilaisiin koulujen korjauksiin, taiteen perusopetuksiin, erityisvaltionosuuksiin. Tämä ei ollut mikään joulupaketti vaan hyvin johdonmukainen linjaus siitä, mitä valtiovarainvaliokunta aikaisemminkin on esittänyt puutteena talousarvion osalta.

*** Outi Ojala /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan ensimmäiseksi, olen aivan samaa mieltä kuin ed. Aula, ja minähän en itse käyttänyt tätä nimitystä, vaan totesin, että eräät muut ovat käyttäneet nimitystä joululahjapaketti. Olen aivan samaa mieltä, että valtiovarainvaliokunta on tehnyt erittäin hyvää työtä ja tavattoman tärkeitä asioita on nostettu esille. Siitä paine sitten hallituspuolueille tulikin, että haluttiin muutoksia, koska ne olivat perusteltuja. Ei tässä ollut mitään sellaista rahanjakoa, että jaetaan rahaa sinne tänne vähän sattumanvaraisesti, vaan kipeisiin ihmisten arjesta tuleviin tarpeisiinhan tässä pyrittiin löytämään ratkaisuja ja niihin saatiinkin.

Ei tästä todellakaan voi kovin korkeita tyylipeiteitä antaa, sen olen valmis rehellisesti tunnustamaan, vaikka hieman ihmettelen, missä muut ovat, kun tuntuu, että ne, jotka ehkä kaikkein eniten olivat ajamassa juuri tätä mallia, ovat salista poissa. Minusta meidän pitää lähteä siitä, että

hallituspuolueet kantavat osaltaan myös vastuun niistä ratkaisuista, joita tehdään. Tämä on nimenomaan hallituspuolueiden eduskuntaryhmien ajama ratkaisu toki yhteistyössä ministereiden kanssa tehty. Minulla on myös se kokemus oppositioajalta, että olen sitä mieltä, että oppositiota pitää kunnioittaa ja kertoa täällä, miten asiat on tehty, ja silloin, kun teemme möhläyksiä, voimme myös ne tunnustaa. Tässä mielessä olisin toivonut, että olisi ollut myös muita hallituspuolueiden edustajia paikalla.

9 Pentti Tiisanen /vas: Arvoisa rouva puhemies! Joululahjapaketti-termihän tuli valtiovarainministerin suusta, ja hän ehkä halusi sillä hiukan vähätellä asiaa ja verrata sitä siihen vanhaan sinulle, minulle ja kaverille -jakotyyliin, mikä oli joskus vuosia sitten käytäntö talossa, näin kerrotaan. Tästä ei siis kuitenkaan ollut todellakaan kysymys.

Kysymys on siitä, aivan oikein, kuten ed. Ojala ja myös ed. Aula totesivat, että homekoulut, evo-rahast, yksityistiet ovat vuosia keskusteluissa olleita asioita, jotka asiantuntijalausuntojen ja käytännön elämän osoittamina ovat välttämättömiä rahoittaa. Ne miljoonat, jotka nyt ylimääräisessä hallituspuolueiden ryhmien sopimassa ratkaisussa on toteutettu, eivät varmasti ongelmia vielääkään poista.

Joka tapauksessa pidän hyvin tärkeänä sitä, mikä oli valtiovarainvaliokunnan lausunnossa ja mihin suuri valiokunta on yhtynyt, että pitää olla valtiovallan ja kuntien välinen sopimus. Ainoastaan sillä lailla voidaan todella kuntien tilanne ratkaista, palvelujen tuottajana antaa niille todellakin resurssit tuottaa nämä palvelut, jotka laki toisaalta velvoittaa.

Edelleen, rouva puhemies, mielestäni on hyvä, että tässä pienessä taistelussa, mikä käytiin suuren taistelulaivan eli valtiovarainministeriön ja pienempien laivojen eli eduskuntaryhmien välillä, kävi näin, että kuitenkin eduskunta ei ikään kuin menettänyt asiassa arvovaltaansa, mikä mielestäni olisi tapahtunut, jos valtiovarainministeriö ministerin ominaisuudessa olisi jälleen kävellyt tämänkin ylitse.

10 Pekka Nousiainen /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun joulupaketti on tullut keskusteluun, niin ihmetystä herättää se, että meillä valtionosuuksijärjestelmässä ei ole ollut korvamerkittyjä rahoja, mutta nyt on alettu

kasvattaa korvamerkittyjen joukkoa. Siinä mielessä tulee mielenkiinnolla seurata, miten asia etenee ja näiden budjettikäsittely jatkossa menee ja miten nämä istutetaan valtionosuusjärjestelmään sisälle. Olen kyllä edelleenkin sitä mieltä, että sinällään nämä ovat tarpeellisia, mutta tulisi edetä yleisen valtionosuusjärjestelmän puitteissa.

¹¹ **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Haluan antaa tunnustusta ed. Ojalalle, että olette puolustamassa esitystä. Toivoisin kuitenkin jatkossa, että kun näitä erittäin hyviin tarkoituksiin meneviä miljoonia suunnataan, rahoitusta etsittäisiin ennen kaikkea sieltä, missä rahaa todellakin liikkuu. Tässäkin kohdassa tilanne on se, että vaikkei varmaan Suomen kirkko tähän tule täysin kaatumaan, niin on hyvä muistaa, että seurakunnat pitävät pitkälti huolta sellaisista ihmisistä, jotka ovat syrjäytyneitä tai syrjäytettyjä tässä yhteiskunnassa, jotka 90-luvulla, 90-luvun loppupuolella ovat todella ajautuneet ahdinkoon. Eli tässä on hieman nyt sellainen maku, että toisilta köyhiltä nyt otetaan, jotta toisille köyhille voidaan antaa. Se ei kyllä pitkällä tähtäimellä ole oikea linja ja oikea politiikka.

Lopuksi toteaisin, arvoisa puhemies, että kristillisen liiton taholta tullaan asian yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään suuren valiokunnan mietinnön vastalauseen 2 mukaiset ehdotukset.

¹² **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainvaliokunta, ehkä siellä lähinnä hallitusryhmät, löysi uusia menokohteita hallituksen budjettiesitykseen nähden. Täytyy todeta, että pääosin nämä uudet menot ovat ihan hyviä, tarpeellisia asioita. Ehkä nyt kaikki eivät aivan välttämättömiä, mutta pääosin kuitenkin. Tällaista toimintaa valtiovarainvaliokunnalta toki on syytä odottaakin. Eli se etsii ja näkee ehkä laajemmin kuin tuolla valtioneuvoston kabineteissa ne tarpeet, joita yhteiskunnassa on. Sitä varten edustajat maakunnista ja miksei myös Helsingin kaduilta tulevat tänne eduskuntaan, että tuovat esille niitä tarpeita, joita sitten lisätään myös siihen hallituksen tekemään budjettiesitykseen valiokuntakäsittelyn aikana. Näin nyt tapahtui, ja kun menot näin lisääntyivät, tarvittiin katetta näille menoille.

Valtiovarainministeriön ja -ministerin ja miksei koko hallituksen tiukka linja on se, että budjetin loppusumma ei saa kasvaa. Kun loppusum-

ma ei saa kasvaa, se on niin kuin kiveen hakattu totuus, silloin pitää muualta etsiä ne vastaavat säästöt, joilla voidaan kattaa ne lisämenot. Näin on nyt tapahtunut. Ja jälleen, voi sanoa, ja jälleen valiokunnassa hallitusryhmien edustajat menivät siitä yli, mistä aita oli matalin, eli menivät kuntien ja seurakuntien kukkarolle. Sieltä on helppo näköjään ottaa aina, yksinkertaisesti leikata sieltä vähän enemmän kuin on aiemmin päätetty leikata. Näin nytkin jälleen tapahtui.

Tämä merkitsee kuntien osalta sitä, että kuntien talous kiristyy päivä päivältä, kuntien välinen eriarvoisuus kasvaa, ja kuntien on etsittävä muualta vastaavasti tuloja ylläpitääkseen lakisääteiset ja muut tarpeelliset toimintonsa. Kun näin tapahtuu, nyt hallitus on vastannut tähän kuntien tarpeeseen sillä tavalla, että kiinteistöveron korotuksiin annettiin mahdollisuus. Prosenttien ylärajoja nostettiin. Toisaalta terveydenhuollon maksujen korotuksiin annettiin mahdollisuus täällä hallituspuolueitten toimesta. Tietysti tämä merkitsee myös sitä, että kunnallisvero, kuntien tulovero ja tuloveroprosentti, nousee lukuisissa kunnissa, kun kiinteistöverolla ja terveydenhuollon maksuilla ei tietenkään pystytä kattamaan niin suuria menonlisäyksiä tai tarpeita kuin näillä leikkauksilla valtionosuuksista ja yhteisöveron tuotosta toteutetaan. Eli kunnallisverotus myös kiristyy.

Jos ajatellaan sitä, mitä merkitsevät kunnallisveron kiristyminen, kiinteistöveron kiristyminen ja terveydenhuollon maksujen kohoaminen, niin yksinkertaisesti voi sanoa, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ovat suhteellisesti kaikkein suurimpina maksajina juuri näissä, koska kunnallisvero, niin kuin tiedämme, on jakovero, ei sosiaalisesti oikeudenmukainen, ei progressiivinen. Kiinteistövero menee mummonmökistäänkin, ja jokaisen mummonkin on asuttava jossakin. Jos vuokralla asuu, niin vuokrat nousevat tämän takia ainakin jonkin verran. Terveydenhuollon maksut kohdistuvat sairaisiin ihmisiin. Emme me terveet niitä juurikaan maksa.

Näin ollen voi sanoa, että tämän vasemmistovetoisen hallituksen kunnallispolitiikka — kuntien hyvinvointipalvelujen, peruspalvelujen ylläpitämispolitiikka — on käsittämättömän väärämielistä. Se siirtää rasitetta kaikkein heikko-osaisimmille tässä yhteiskunnassa ja vaarantaa kunnalliset peruspalvelut, lisää siellä työttömyyttä ja eriarvoistumista. Kun kuntien väliset erot tässä järjestelmässä uhkaavat vain kasvaa, sen taakse

on nähtävä. Kun kuntien väliset erot kasvavat, niin silloin eri kunnissa asuvien ihmisten väliset erot kasvavat.

Tässä, niin kuin ed. Pekkarinen mainitsi, on kyllä syytä jo miettiä, toteutuuko enää Suomen perustuslain kirjain ja henki, kun näillä toimenpiteillä johdetaan kehitystä siihen, että tietyissä kunnissa olevien ihmisten maksurasitus kasvaa ja palvelut samanaikaisesti kuitenkin heikkenevät ja taas toisaalla on niitä kuntia, joissa on varaa keventää verotusta ja jättää maksut mahdollisimman pieniksi. Näin ollen siellä ihmisten tilanne itse asiassa helpottuu. Näin käy vielä usein juuri niissä kunnissa, joissa on hyvin toimeentulevaa väestöä kaikkein eniten.

Runsaastikin ihmettelen, että vasemmisto todella hyväksyy tämän poliittisen peruslinjan, kun ajatellaan, että kautta vuosikymmenten kuitenkin sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton ja sen edeltäjien toimesta on tätä julkisen sektorin palvelujärjestelmää kehitetty. Toki on kehitetty eräiltä osin liiankin pitkälle ja liian holhoavaksi, mutta nyt mennään hyväosaisten ja terveiden ja rikkaiden yhteiskuntaan niin voimalla, että kärkyiltä putoavat nämä heikoimmassa asemassa olevat ihmiset suurella vauhdilla.

Arvoisa puhemies! Minusta olisi pitänyt menetellä niin — tämä on tietysti jälkiviisautta — että hallituksen ei olisi pitänyt pitää tästä budjetin loppusummasta niin verisesti kiinni kuin nyt pidettiin, vaan olisi voitu arvioida, että ensinnäkin polttoaineveron kautta tulee lisää tuloja varmasti jonkin verran, kun taso on tämä eikä näytä olevan aikeitakaan alentaa nestemäisten polttoaineverotusta. Toisaalta, kun yhteisöveron tuottoa arvioidaan, siinä kymmenien miljardien markkojen summassa on sellaista klappia, niin kuin sanotaan autossa tai polkupyörässä olevan joskus, että siinä ei pari—kolmesataa miljoonaa tunnu yhtään missään. Myös muussa verotuksessa, tuloverotuksessa, arvonlisäverotuksessa, varmasti on sen verran heittoa, että jos nämä tulot olisi arvioitu hieman tarkemmin vielä uudella halulla ja valmiudella, ei olisi tarvinnut kuntia ja seurakuntia kohdella näin kuin hallitus nyt kohtelee ja kohtelee siis kaikkein heikoimmassa asemassa olevia Suomen kansalaisia. Näin olisi pitänyt mielestäni menetellä.

Mitä sitten tulee yhteisöverojärjestelmään kaiken kaikkiaan, tämä on aika ongelmalliseksi osoittautunut. Kuntien kesken tietysti se niillä pelisäännöillä, mitkä lakiin on kirjoitettu, kohte-

lee tietyllä tavalla oikein kuntia sillä tavalla, että kunnissa, joissa on paljon elinkeinotoimintaa, yrityksiä, verovelvollisia yhteisöjä, yhteisöveron tuotto on merkittävä ja kasvukin on merkittävä. Tietysti, niin kuin sitä perusteltiin, tällä kannustetaan kuntia aktiiviseen elinkeinopolitiikkaan.

Mutta kun aluepolitiikka on lähes laiminlyöty ja kuntien edellytykset yleisesti ovat heikkeneet ja muuttoliike on voimakas, tämä järjestelmä suosii vauraimpia kuntia ja syrjii heikkoja. Tästä lähtökohdasta olisin valmis harkitsemaan sitä, että luovuttaisiin elinkeinopoliittista aktiivointia tarkoittavasta yhteisöverojärjestelmästä ja yhteisövero koottaisiin ehkäpä kokonaan valtiolle ja sitten jaettaisiin kunnille valtionosuusjärjestelmän puitteissa ja valtionosuusjärjestelmä muutettaisiin todella oikeudenmukaiseksi sillä tavalla, että eri kunnat olisivat tasavertaisessa asemassa.

Se, että yhteisöveron jako-osuuksien jokavuotisella muuttamisella pelataan, johtaa kunnat ja seurakunnat niin epävarmaan tilanteeseen, että pitkäjänteinen talouden hoitaminen on todella vaikeaa. Kuitenkin yhteisövero-osuuksien merkitys kuntien taloudelle on niin suuri, että senkin tähden olisi tärkeää, että asiaa todella mietittäisiin perin pohjin. Kyllä valtionosuusjärjestelmä voidaan luoda niin oikeudenmukaiseksi, että sen kautta hoidettu tuki tai rahoitus kunnille voitaisiin hoitaa ja jättää silloin yhteisövero kokonaan valtiolle. Tämä mielestäni olisi ajatus, jota kannattaisi vielä harkita. Sitä on joskus harkittu, mutta silloin siihen ei menty.

Arvoisa puhemies! Sitten seurakuntien yhteisöverosta joku sana. Seurakunnat tekevät tärkeää työtä yhteiskunnassa, mutta on selvästi ilmennyt se, että nykyinen yhteisöveron jakojärjestelmämmme, niin että osa jää valtiolle, osa kunnille ja osa seurakunnille, ei ole kuitenkaan oikeudenmukainen. Ensin totean, että kaikki yhteisöt, osakeyhtiöt ja muut yhteisöt, maksavat yhteisöveroa. Nekin osakeyhtiöt esimerkiksi, joiden yksikään omistaja ei kuulu luterilaiseen tai ortodoksiseen seurakuntaan, maksavat yhteisöveroa, niin kuin maksavat ne yhtiöt ja yhteisöt, joitten omistajat kuuluvat. Kuitenkin vaikka kaikki maksavat, kaikki eivät saa siitä osuutta.

Ajattelen niin, että se on meidän uskonnonvapausperiaatteenme vastaista ja myös epäoikeudenmukaista. Sitä perustellaan tietysti sillä, että on tiettyjä tehtäviä, joita nämä niin sanotut valti-

onkirkot hoitavat tässä yhteiskunnassa, mutta perusta ei ole kestävä. Nimittäin monet muutkin seurakunnat ylläpitävät ruokapalvelua täysin vapaaehtoisin varoin. Tiedän kymmeniä niin sanottuja vapaita seurakuntia, joilla on ruokapalvelu ja sellaisillakin paikkakunnilla, missä luterilainen seurakunta ei pidä ruokapalvelua. Lähes kaikki tällaiset seurakunnat pitävät kerhoja, tekevät nuorisotyötä ja sosiaalista työtä. Edelleen ne tietysti pitävät jäsenrekisterinsä, niin kuin nykyisin kirkkokin pitää vain jäsenistään rekisteriä, koko kansasta pitää valtio. On jopa niin, että eräillä vapailla seurakunnilla on suojeltuja kiinteistöjä, jotka aiheuttavat ylimääräisiä kustannuksia, ja niinkin on, että aika monella seurakunnalla, ei-luterilaisella tai -ortodoksisella seurakunnalla, on oma hautausmaa, jonka ne pitävät yllä omin, täysin vapaaehtoisin varoin saamatta yhteiskunnalta penniäkään.

Näillä perusteilla ei siis yksioikoisesti voida perustella sitä, että yhteisöveroa, jota kaikki joutuvat maksamaan, jaetaan vain kahdelle kirkkokunnalle ja niiden seurakunnille tässä maassa. Se on epäoikeudenmukaista ja mielestäni todellakin uskonnonvapauden periaatteen vastaista.

Kokonaan yhteisöverosta ei varmaan luovuta, ja tietysti on sekin suuri ongelma, että seurakuntien talous niin suurelta osin — niiden, jotka saavat yhteisöveroa — on tällaisen hyvin epävarman, vuosittain vaihtuvan ja vielä leikkausten kohteena jatkuvasti olevan yhteisöveron varassa. Se ei ole tietysti ollenkaan pitkäjänteisesti ajatellen hyvä järjestelmä. Mutta jos siinä pysytään, niin se noin 14 prosentin osuus yhteisöveron tuotosta, joka vastaa sitä osaa väestöstä, joka ei kuulu luterilaiseen tai ortodoksisen kirkkoon, olisi jätettävä valtiolle, ja valtio sitten jakaisi sen näille vastaavaa työtä tekeville seurakunnille. Se olisi oikeudenmukaista, tasa-arvoista, mielestäni perustuslain hengenkin mukaista eikä olisi kovin vaikea toteuttaa. Tällaisista on käyty esimerkiksi Suomen vapaakirkon ja luterilaisen kirkon välillä neuvottelut, joissa on päästy tällaiseen sopimukseen, mutta sitten luterilainen kirkko ei kuitenkaan sopimuksessa pitäytynyt, vaan unohti sen. Näin nyt sadat miljoonat menevät luterilaiselle kirkolle, mutta muille ei tule penniäkään.

Tämä asia on ollut esillä eduskunnassa viime vaalikaudella useammankin kerran. Niin kuin valtiovarainvaliokunnan mietinnöstäkin näkyy, siitä hyväksyttiin vuonna 98 ponsi, mutta se ei ole johtanut yhtään mihinkään. Nyt taitaa olla

vain vastalauseessa ponsi asiasta. Se varmasti tulee kolmannessa käsittelyssä äänestykseen. Tästä asiasta on hyvin paljon väärää tietoa ja sellaista ajattelua, että asiat olisivat kunnossa. Mielestäni näin ei ole. Tästä pitää käydä keskustelua. Valitettavasti keskustelu ei näytä johtavan mihinkään. Tahot, jotka ovat kärsijöinä taikka väärän kohtelun piirissä, eivät ole halunneet lähteä oikeutta käymään, mutta ehkä sekin aika tulee, että ne lähtevät siihen.

Totean, että itseäni tämä ei millään lailla koske, koska en ole sellaisessa asemassa missään suhteessa. Mutta katson, että tämä on kuitenkin oikeudenmukaista, ja meillä on tietysti sellaisia ihmisiä jonkinmoinen määrä, jotka eivät esimerkiksi — itselläni se ei ole periaate, mutta minulla on sellainen näkemys — voi panna lapsiaan näiden seurakuntien kerhoihin taikka eivät ole siellä edes niin tervetulleitakaan. Tällöin ei pitäisi tilanteen myöskään lainsäädännön osalta olla näin.

Arvoisa puhemies! Näillä ajatuksilla kriittisesti suhtaudun kuntien ja seurakuntien yhteisöverosuuden saamaan kohteluun eduskunnassa.

13 Alue- ja kuntaministeri Martti Korhonen:

Arvoisa rouva puhemies! Täytyy sanoa, kun kuunteli ed. Kankaanniemen puhetta, jossa oikeudenmukaisuus korostui hyvin monta kertaa, että ei hän ihan tarkkaan varmasti miettinyt oikeudenmukaisuutta nimenomaan asiallisesti sen kautta, mihin rahoja mistäkin käytetään. Kun sen verran on huono muisti, niin täytyy sanoa, että en muista sitäkään, oliko ed. Kankaanniemi vuonna 93 ministerinä vai eikö ollut. Jos oikein muistan, niin ed. Kankaanniemi oli ministerinä vuonna 93.

Jos taas tutkitaan senaikaista ratkaisua, Tampereen yliopistossa vasta tarkastettua väitöskirjaa, jossa katsottiin, mitkä ratkaisut, kaikkein negatiivisimmin ovat kohdistuneet nimenomaan köyhiin kuntiin, niin silloin tehdyt ratkaisut, valtionosuusjärjestelmän muutokset, johtivat kovimpiin negatiivisiin ratkaisuihin kuntatalouden näkökulmasta. Että se oikeudenmukaisuudesta ja sen aiheuttamista ratkaisuista. Se on historiaa, siihen ei varmaan kovin yksityiskohtaisesti kannata palata.

Lyhyesti seurakuntien rahoitus pohjasta. Ehkä olisi kohtuullista ainakin tarkistaa se, miten seurakuntien ja yleensä kirkon talous on viimeisten vuosien aikana kehittynyt. Se kehityshän on ollut nimenomaan yhteisöveron kautta huomatta-

van positiivinen, sanoisin jopa: merkittävän positiivinen. Se on ehkä johtanut niihin ratkaisuihin, joita kirkon tiedetään tehneen ihan viime aikoina. Kirkon on pitänyt pohtia jopa sellaista asiaa kuin eettisiä sijoitusohjeita. Toisin sanoen rahaa on niin paljon, että sitä pitää panna pörssiinoteluun ja pörssiin. On pitänyt lähteä jopa hakemaan eettiset sijoitusohjeet, että on voitu edes jollakin kohtuudella hyvän omantunnon kanssa mennä nukkumaan, että se raha ei liiku ihan missä tahansa.

Voi tietenkin kysyä, onko oikeudenmukaista panna rahaa sijoittamiseen ja sijoittaa sitä maksimaalisen tuottavasti vai voisiko olla toinen vaihtoehto, että hoidettaisiin köyhien, huonossa asemassa olevien ihmisten asioita. Kun kirkko ei sitä ole tehnyt, niin valtion ja kuntien on se tehtävä. Omalta osaltaan ja kirkon kohdalla, ymmärtääkseni, kaikki kohtuus on ollut raharatkaisuisa ja niiden taustoissa. En muista ihan markalleen ulkoa, mutta suuruusluokka on se, että tämän vuoden aikana kirkon yhteisöverotuotto kasvaa reilusta 500 miljoonasta markasta reiluun 700 miljoonaan markkaan. Toisin sanoen siitä kasvustakaan ei leikata pois kuin osa. Se on todellinen tilanne, joka siellä on. Yhteisöverotuotot viimeisten vuosien aikana ovat, niin kuin alussa sanoin, kasvaneet erittäin merkittävästi. Kirkon vakavaraisuus on kääntynyt erinomaiseen suuntaan. Se nousee itse asiassa pystysuoraan ylöspäin. Muutaman vuoden aikana näin on tapahtunut. En minä näe hirveitä ongelmia, jos todella ongelmallisia asioita, kuten asumistukea ja muita hyviä asioita, pystyttäisiin hoitamaan sillä rahalla. Minusta se on oikeudenmukaisuutta, että raha kohdennetaan sinne, missä tarvetta on. Nyt on näin tehty.

Kuntatalouden osalta voi sanoa, että tilanteessa on kaksi puolta. Kokonaisuutena, jos kuntataloutta katsotaan, kokonaisverotulojen arvioidaan kasvavan 5 miljardia markkaa. Jos sitä tarkastellaan pikkuisen tarkemmin, niin näyttäisi siltä, että ensi vuoden aikana yhteisöverotuotto kasvaa noin 400 miljoonaa markkaa. Sekään ei tietenkään ole koko totuus, vaan ongelmiaakin on olemassa. Ongelma on siinä, mihin täälläkin on useaan kertaan puututtu, eli mikä se eriytymiskehitys, joka erilaisten kuntien talouden sisällä on. Siinä mielessä täytyy myös uskaltaa tehdä joitakin ratkaisuja. Suotuista talouskehitys näyttää kääntyvän kuntatalouden kokonaisuutta katsoen

hyvään suuntaan, positiiviseen suuntaan, kohtuullisen hyvin.

Mutta ongelma on kuntakohtaisten erojen kasvu. Sitähän pitäisikin miettiä sinä ongelmana, mitä sille voidaan tehdä, onko meidän kuntarakenteemme tällä hetkellä oikea, pitäisikö sillä puolella miettiä joitakin ratkaisuja. Tuskin me pystymme sellaisia malleja luomaan, että voimme sen tilanteen tasapainottaa pitkällä aikajännteellä. Jotakin siellä pitää myös rakenteiden puolella pystyä. Tilanne vain näyttää siihen suuntaan menevän. Vuoden 98 tilinpäätöstietojen mukaan näyttää aivan selvästi, että suurten kuntien taloudellinen tilanne on selvästi paremmin vahvistumassa kuin useissa pienissä kunnissa on tapahtunut. Koolla näyttää olevan suora yhteys tähän kehitykseen, ei aivan suoraviivainen, onhan siellä myös poikkeuksia. Ne poikkeukset ovat, ikävä kyllä, lukumääräisesti äärimmäisen pieniä.

Mutta joka tapauksessa kaikenlaisia malleja pitää miettiä ja pitää myös miettiä kokonaisuutena, mihin ollaan menossa. Tällä hetkellä näitten lukujen valossa, jotka minulla on käytössä ja jotka eduskunta on omalta osaltaan vahvistanut ja on vahvistamassa, näyttäisi siltä, että kaiken kaikkiaan näitten ratkaisujen nettovaikutus kuntatalouteen verrattuna viime vuoden budjettiin on ihan kohtuullinen. Taas kerran me puhumme siitä ongelmasta, kohdentuvatko ratkaisut oikein. Myös ehkä jossakin vaiheessa on sitten syytä miettiä, menevätkö asiat oikeassa järjestyksessä, kun tavallaan palataan tietyn asteiseen rahan korvamerkitsemiseen. Mikä on sen merkitys, kun ei puhuta talouden näkökulmasta niinkään vaan kuntatoiminnallisuuden näkökulmasta pitkässä juoksussa, ja pitäisikö sille sitten jotakin pystyä tekemään? Ehkä eduskunnan on syytä sitä myös jossakin vaiheessa miettiä.

Mutta niin kuin sanoin, kuntatalouteen varmaan joudutaan palaamaan hyvin monta kertaa, ja kaikkein suurin työ tullaan tekemään ensi vuoden aikana, kun selvitysmies lähtee tekemään omaa työtään. Siinä vaiheessa on hyvin vakavasti syytä pohtia nimenomaan tämän eriytymiskehityksen vauhtia ja eriytymiskehitystä tulevaisuudessa, mitä siellä tapahtuu, miten se voidaan estää, miten siihen voidaan vaikuttaa. Mutta toivoisi sitten, kun sitä keskustelua käydään, ihan oikeasti myös mietittävän näitä rakenteellisia puolia, joihin äsken viittasin, kuntakokoa, sijoitumista, hallintomalleja jne., mitkä olisivat ne oikeat mallit, millä sitä isoa ongelmaa pystyttäisiin

tasapuolisesti ja myös oikeudenmukaisesti hoitamaan. Eivät nämä ratkaisut, joita kymmenen viime vuoden aikana on tehty, kestä pitkässä aikavälissä kestäväää tarkastelua johdonmukaisuudenkaan näkökulmasta.

¹⁴ **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Esillä oleva lakiesitys merkitsee kunnille ja seurakunnille alenevaa yhteisövero-osuutta. Kaikkein olennaisin tässä on nimenomaan tämä periaatteellinen näkökulma, joka on aikaisemmissa puheenvuoroissakin tullut esille: Nyt tavallaan tämän ylimääräisen 340 miljoonan markan kattamiseen hallitus on valinnut helpon tavan ratkaista tämä budjettitekninen ongelma, ei niinkään ratkaisua, jolla olisi kauaskantoisempaa merkitystä. Olen syksyn aikana aikaisemmissa puheenvuoroissakin kritisoinut sitä, että hallitukselta puuttuu kestävä verolinja. Me haemme eri muodoin pisteellisesti ratkaisua milloin mistäkin siihen, että me katamme budjetin kokonaisuuden ja saamme riittävät verotulot, mutta emme niinkään tarkastele periaatteellisesti sitä, miten luodaan pohja sille, että esimerkiksi yhteisöveron näkökulmasta rakentuisi kestävä lähtökohta ensinnäkin valtio—kunta-suhteelle ja sitten kaikkineen ne jako-osuudet, jotka kohdistuvat kuntiin, loisivat kestävä pohjan kunnalliselle toiminnalle ja totta kai näin, että seurakuntien yhteisövero-osuudellakin olisi riittävä enustearvo.

Olen ministeri Korhosen kanssa siitä samaa mieltä ja olen aika paljon itsekin pohtinut sitä, että jos seurakuntien saama yhteisövero merkitsee yhä eneneviä sijoitusongelmia, silloin minusta meidän pitää arvioida, onko silloin ymmärretty tällainen lisärahoitusmahdollisuus oikealla tavalla. Tämä on erittäin iso periaatteellinen kysymys, mutta tässä lakiesityksessä näen sen heikkouden, että tällainen ratkaisu tulee niin viime kädessä, että tämä ei ole sen vuoksi tarkoituksenmukainen tapa tarttua seurakuntien yhteisöveroasiaan, ja sen vuoksi olen sitä mieltä, että seurakuntien yhteisövero-osuuden lisäalennusta ei tule tehdä tässä yhteydessä.

Mutta, arvoisa rouva puhemies, tarkastelen enemmän periaatteellisenä tätäkin verolakiasiaa erityisesti sen vuoksi, että ministeri Korhonen kunnioittaa tätä keskustelua läsnäolollaan ja edellä käyttämässään puheenvuorossa aika vahvasti otti kantaa kuntakokokysymykseen. Minusta tätä asiaa jopa ministeri puheenvuorossaan kä-

sitteli aika pinnallisesti, aika suoraviivaisesti sanoen, että suuret kunnat ovat viime vuosina kehittyneet. Totta kai ne ovat kehittyneet taloudellisesti pieniä kuntia paremmin, koska globalisaation keskittymiskehitys heijastuu suurimpiin kuntiin voimakkaammin. Tässä onkin koko valtio—kunta-suhteen veropolitiikan suuren linjan suurin virhe, että me emme ole pystyneet edes yhteisöverouudistuksella tasapainottamaan tätä kehitystä, vaan nyt tavallaan yhä vahvistuu ja vahvistuu se, että näennäinen suuruuden etu kuntatoiminnassa kehittyy. Miksi sanon näennäisen? Nimittäin jos ajatellaan esimerkiksi Helsingin kaupungin työntekijämäärää suhteessa muihin pieniin kuntiin, tällä hetkellä Helsingissä on suhteellisesti enemmän työntekijöitä kuin monissa pienissä kunnissa.

Kun ajatellaan sitä, että kuntatoimintahan on nimenomaisesti palvelutoimintaa, siellä ei ole saavutettavissa sillä tavalla mittakaavaetua, mitä valitettavan usein väitetään olevan. Vielä nykytilanteessa meillä on esimerkkejä pienistä kunnista, jotka hoitavat kokonaistaloudellisesti oman palvelutuotantonsa. Siellä taustalla on aivan muita tekijöitä kuin suoranainen mittakaavaetu. Tästä löytyy hyvin monia kansainväliseen palvelutuotantoon liittyviä tutkimuksia, joissa selvästi kumotaan tämä väittämä, jota me poliittisen tarkoituksenmukaisuuden pohjalta yritämme Suomessa hyvin vahvasti ruokkia.

Kaikkein olennaisinta mielestäni valtio—kunta-suhteessa on kuitenkin se, minkä toivon hallituksen näkevän selvemmin, että tällä hetkellä lähinnä yhteisöverokäytännöillä on ajautettu tilanteeseen — tähän liittyvät kiinteästi myös valtionosuusleikkaukset — että meillä on jo suuri joukko kuntia, joilta on viety mahdollisuus aitoon kehittämiseen. Keskustan vastalauseessa todetaan, että on suuri joukko kuntia, joiden verotulot ja verotulotäydennys riittävät vain sosiaali- ja terveyshuollon sekä sivistystoimen omavastuuosuuden kattamiseen. Toisin sanoen nämä kunnat ovat joutuneet sellaiseen valtionosuusjärjestelmän loukkuun, josta niillä ei ole ulospääsytietä ilman erityistoimenpiteitä.

Minusta tämä on se kaikkein huolestuttavin näkökulma, joka heijastuu jopa niin vahvasti, että jos ajatellaan kuntatalouden yhteyttä nyt rakennerahastojen hyödyntämiseen, meillä täälläkin näkyy jo se eriarvoistuminen, että kun rakennerahastojen kautta pitäisi kanavoida kehittämistä uuden luomiseen maaseutualueille eriko-

koisiin kuntiin, nämä kunnat, jotka ovat taloudellisesti kaikkein ahtaimmalla, ovat niin heikossa rahoituksellisessa asemassa, että niillä ei ole edes juuri käytettävissä omarahoitussuutta tarvittavien kehittämistoimenpiteiden toteuttamiseen.

Tässäkin mielessä minusta kuntien eriarvoistumiskehityksen pysäyttäminen edellyttää erittäin nopeita toimenpiteitä. Viitataan siihen, että globalisaatiokehitys nykymuodoissaan vauhdittaa vain keskittymistä. Sen vuoksi, arvoisa rouva puhemies, tässäkin yhteydessä haluan puuttua siihen, että jotta paikallistalouksien voimaa lisätään sekä peruspalvelujen tuotannon että aktiivisen elinkeinotoiminnan kehittämisen osalta, meidän pitää arvioida verotuksen neutraliteettiperiaatetta uudelleen ja sitä kautta luoda nykyistä parempia verotuksellisia edellytyksiä myös kunta- ja paikallistalouksiin.

15 Maria Kaisa Aula /kesk: Arvoisa puhemies! Muutama sana ja lyhyesti lähinnä vastauksena ministeri Korhoselle.

Kun arvioidaan muutoksia, mitä on tehty kuntien yhteisöverosuuksiin ja seurakuntien osuuksiin, pitää erottaa kaksi asiaa, toisaalta tasokysymykset, mennäänkö nyt alle tämän vuoden tason vai ei, se on yksi asia. Toinen on minusta periaatekysymys ja se on tärkeämpi. Minusta ongelmallisempi näissä viime hetken muutoksissa niin seurakuntien kuin kuntienkin osalta on se, että ennakkoimattomuus ja tempoilevuus kunnan, valtion, seurakuntien suhteissa edelleen jatkuu. Tämä on ollut koko 90-luvun ongelma. Tästä Lipposen hallituksen ohjelmassa todettiin, että kuntien "Tulopohjan kehittämistä jatketaan tavoitteena lisätä vakautta, ennustettavuutta ja kuntien omaa päätöksentekomahdollisuutta".

Mielestäni viime hetken budjettisopimukset eivät ole millään tavalla sopusoinnussa tämän hallitusohjelman lauseen kanssa vaan ristiriidassa. Minä en mielelläni Helsingillekään suo sitä, että heiltä yhtäkkiä otetaan 60 miljoonaa markkaa tulopuolelta pois sen jälkeen, kun he varmasti ovat aika pitkällä oman budjettinsa käsittelyssä ja kunnallisveroäyrinsä käsittelyssä jnp. Sama koskee myös monia seurakuntia, jotka ovat budjettinsa lyöneet lukkoon, joille suhteellisesti ottaen nämä muutokset ovat vielä paljon suurempia kuin kuntatalouden muutokset. On tavallaan ironista, että sen jälkeen kun valtiovarainvaliokunta alkuperäiseen mietintöönsä sisällytti ponnin, jolla nimenomaan kiirehditettiin kuntien ja valtion

välisen yhteistyösopimuksen valmistelua, jotta kuntien taloudessa päästäisiin parempaan ennakoitavuuteen ja peruspalvelut voitaisiin turvata koko maassa tasapuolisemmin, vielä tehdään tämä viime hetken kierros ja paikataan valtion taloutta kuntien kustannuksella.

Arvoisa puhemies! Seurakuntien osuudesta on minusta aika lailla poliittisesti tarkoituksenmukaista keskustelua myös käyty. Lipposen hallituksen aikana seurakuntien yhteisöverosuus on alennettu 3 prosentista 1,63 prosenttiyksikköön. Suhteellisesti ottaen se on paljon suurempi alennus kuin on tapahtunut kuntien osalta. Totta kai seurakuntien osuus oli 90-luvun alussa varsin alhaalla. Verotuotto oli noin 100—200 miljoonaa markkaa vuodessa, mutta sehän oli lama-aika, mutta sitä ennen, 80-luvun loppupuolella, seurakuntien saama osuus yhteisöverosta oli noin 400 miljoonan markan tienoilla. Tavallaan sieltä mentiin tähän kuoppaan ja sitten on noustu sen jälkeen tämän 500—600 miljoonan tasolle. Nyt tämän leikkauksen jälkeen seurakunnat tulevat saamaan vähemmän verotuottoja ensi vuonna kuin oli alun perin arvioitu.

Arvoisa puhemies! Seurakuntien sijoittamisesta. Siitäkin minusta ministeri käytti, voisi sanoa, aika epämääräistä kieltä. Minun käsittääkseni nämä sijoittamiset ovat sitä, että seurakunnat hoitavat eläkkeiden maksuun tarkoitettuja varojaan aika paljon eli on kyse eläkkeiden rahastoinnista. Tämä hallituksen viime hetken muutos myös vaikeuttaa seurakuntien eläkeasiaa. Se esimerkiksi vaikeuttaa seurakuntien välistä tulojen tasausta, jota on hoidettu Kirkon keskusrahaston kautta.

Se myös aiheuttaa työpaikkojen menetyksiä. Tiedän esimerkiksi, että Rovaniemellä oli budjetoitu 500 000 markkaa ensi vuoden budjettiin kahden diakonissan palkkaamista varten. Sen seurauksena, että tämä muutos viime hetkellä tehtiin seurakuntien vero-osuuksiin, he menettivät tämän 500 000 markkaa, jolloin seurauksena oli se, että näitä kahta diakonissaa ei palkattu. Nähdäkseni sillä on vaikutusta seurakuntien tekemään sosiaaliseen työhön ja sen heikentymiseen.

Mitä tulee kuntiin, on puhuttu siitä, onko tämä asia kuntien kannalta tasapainossa, paljonko kunnat saavat lopullisen budjettiesityksen perusteella ja paljonko verotuotto heiltä alenee. Sekä valtiovarainministeriön että Kuntaliiton yksimielisen arvion mukaan jako-osuuden lopullinen

vaikutus kunnille on yli 300 miljoonaa markkaa. 310 miljoonaa oli se summa, jonka valtiovarainministeriö suuressa valiokunnassa ilmoitti. Jos katsotaan ne plussat, joita on tullut budjettiin valtiovarainvaliokunnassa ja jotka kohdentuvat kuntiin, en saa niistä millään laskuopilla 200:aa miljoonaa enemmän, sellaisia, jotka kohdentuvat suoraan kunnille. Siellä on totta kai muitakin rahoja, mutta ne eivät ole kuntarahoja. Tästä viime hetken kierroksesta kunnat jäävä miinukselle joka tapauksessa.

Mitä tulee muissa yhteyksissä tehtyihin ratkaisuihin kuntien osalta, niitä ei nähdäkseni pitäisi sotkea nyt tähän tilanteeseen. Tämä on tehty viimeisen paketin pohjalta.

Arvoisa puhemies! Kiirehdin sitä, mitä ministerikin sanoi — minusta se on hyvä tavoite, ja toivon, että se toteutuu — että kuntien ja valtion suhteessa ja myös seurakunnissa päästään vakaalle pohjalle ja löydetään yhtenäiset laskelmat ja näkemykset siitä, mikä on tilannearvio, ja myös löydetäisiin ne keinot, joilla kuntien eriarvoistumista päästäisiin ehkäisemään. Siihen, arvoisa ministeri, haluan pohjaesityksenä esittää sen mallin, jota keskusta on esittänyt valtiovarainvaliokunnan mietinnön vastalauseessakin, että yhteisöveron tuotosta voitaisiin ohjata osa suoraan kuntien yleisten valtionosuuksien kautta tasoittamaan kuntien eroja. Se kohdentuisi meidän mielestämme silloin paljon paremmin ja järkevämmin kuin yhteisöveron tuotto tällä hetkellä juuri niihin kuntiin, joilla on taloudellisia vaikeuksia, koska yhtiöveron tuotto on todellakin kuntien palveluiden turvaamisen kannalta hie-man hankala ja vaikeasti ennalta arvioitava tekijä.

¹⁶ **Alue- ja kuntaministeri Martti Korhonen:** Arvoisa rouva puhemies! Aivan muutamaan asiaan lyhyesti. Kun edustajat Karjula ja Aula kumpikin sanoivat, että kirkon yhteisöveroon puuttuminen on ennakoimatonta, ei tämä mikään ennakoimaton asia ole. Hallitusohjelmassa se lukee jo. On ollut tiedossa viime keväästä asti, että siihen tullaan puuttumaan, ja on puhuttu jopa suuremmista määristä, kuin tällä hetkellä leikkaus itse asiassa on. Pitää katsoa se kokonaisuus. (Ed. Aula: Miksi sitä ei tehty budjettiesityksen yhteydessä?) — Aivan, mutta minä nyt viittaan siihen, että ei tämä mikään ennakoimaton ollut. Hallitusohjelmassa on hyvin tarkkaan kirjattu, että sii-

hen tullaan puuttumaan. On totta varmaan, että aikataulullisesti voidaan katsoa, oliko se ihan oikein mitoitettu. Mutta minä teen sellaisen pienen huomautuksen, että ymmärtääkseni eduskunnassa syntyi tähän suuntaan tarpeita, ja siihen suuntaan sitten on menty näissä ratkaisuisa. Se pitää myös tiedostaa.

Kun ed. Karjula viittasi pieniin ja suuriin kuntiin ja tähän yhtälöön, olen samaa mieltä, ettei tällaisia yhtäläisyysviivoja voi vetää, että on pieni ja tehoton tai suuri ja tehokas. Eihän se ajatus näin kulje. Olen myös sanonut sen, että ei kukaan voi sanoa, että kuntien lukumäärässä on jokin optimi. Kyllä ne ovat hihasta otettuja arvioita. Mutta kyllähän pitää hakea niitä ratkaisuja, joilla pyritään nimenomaan kansalaisten ja kuntalaisten näkökulmasta saamaan toimivia kokonaisuuksia, jotka pohjautuvat siihen, että siellä on riittävästi myös volyymia takana. Jos me tarkastelemme esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouden menoja tai koulupuolen menoja eri kunnittain hyvinkin samanlaisissa kunnissa, niin siellä voi olla jopa kaksinkertaisia, vähän ylikin taitaa olla maksimissaan, eroja kustannuksissa. Miten ne sitten syntyvät? Ainahan hyviä selityksiä löytyy. Mutta jokin on pielessä.

On äärimmäisen vaikea tietenkin verrata jotakin Helsinkiä suhteessa johonkin pienempään kuntaan tai jotakin muuta isompaa kaupunkikonaisuutta johonkin ympäristökuntaan tai maaseutukuntaan. Pitäähän meidän muistaa, että palvelurakenteetkin ovat täysin erilaisia. Ei henkilökuntamäärä suhteessa väkilukuun ole mikään vertailukelpoinen lukuarvo. Kaikki me tiedämme, että Helsinki pitää omaa palvelurakennettaan yllä. Niin pitää Jyväskylä, niin pitää Oulu, kaikenlaista: kulttuuria, urheilua, liikuntaa, teatteria, konserttisalia jne. Eihän näitä voi niin vain vetää yksityhteen siten, että otetaan lukuarvo ja lähdetään sen kautta vertailuja hakemaan.

Eräs olennainen asia, joka näistä keskusteluista pakkaa jatkuvasti unohtumaan, on riskinkantokyky ja se, miten se muodostuu isossa tai pienessä yksikössä. Pitää myös muistaa, että kyllähän sillä kuntalaisen näkökulmasta on äärimmäisen iso merkitys, mikä on kunnan tai kaupungin riskinkantokyky pitemmällä aikavälillä. Kaikkein pienimmät kuntayksiköt saattavat kahden ohitusleikkauksen vuoksi kärsiä jo suunnattomia talousvaikeuksia. Voi kysyä sitten, että entä jos jotakin muuta tapahtuu, negatiivista, ikävää, mitä kukaan ei tietenkään toivo tapahtuvaksi. Elämä

vain on osoittanut, että näin tahtoo tapahtua, haluttiin sitten tai ei.

Ed. Aula kiinnitti aivan oikein huomiota ennakkoimattomuuteen. Olen täsmälleen samaa mieltä. Kyllähän ennakoitavuus pitäisi pyrkiä saamaan pitkäkestoiseksi. Tosin tietenkin meidän täytyy myös olla tässä realisteja, jos tarkastellaan 90-lukua kokonaisuutena, kuka pystyi 90-luvun ennakoimaan. Ei se onnistunut valtiontalouden, ei työttömyyden, ei työllisyyden, ei kuntatalouden näkökulmasta eikä muutenkaan näiden ratkaisujen osalta. Tilanteet vain ovat muuttuneet äärimmäisen rajusti. Siihen on sitten reagoitu erilaisilla ratkaisuilla. Silloin ennakoitavuus ei tietenkään ole parhaimmillaan. Olen samaa mieltä siitä. Siihen tullaan panostamaan, että hyvään ennakoitavuuteen päästäisiin. Katsotaan nyt, niin kuin sanoin, mitä selvitysmiehen ratkaisujen kautta syntyy.

Siitä olen kyllä eri mieltä, kun sanoitte, että pelkästään eläkerahastoja hoidetaan sijoittamistoiminnan kautta. Kyllä varmaan eläkerahastoja näin hoidetaan, totta kai. Eläkerahastot tänä päivänä sijoittavat, mutta jos perehdytte, niin kuin uskon, ja tunnollisena edustajana käyttä kirkon taloutta vähän läpi ja katsotte, mitä siellä on tapahtunut viime vuosien aikana, niin en usko, että kukaan väitteitäni kiistä.

Jos puhumme siitä, mihin ed. Kankaanniemi kiinnitti huomiota, että jos heikompiosaisille annamme rahaa, niin kyllä kuntarakenne ja kuntajärjestelmä yleensä on kuitenkin kaikkein paras muoto se nimenomaan palvelujen kautta hoitaa. En väheksy ollenkaan diakoniatyön merkitystä. Senpä takia, että arvostamme kovasti sitä, emme tämän enempää olleet sieltä rahoituspohjaa hake-massa nimenomaan niihin ratkaisuihin, että pystymme takaamaan hyvinvointipalvelut niille, jotka niitä tarvitsevat. Kirkko tekee diakoniatyötä, ja se on arvokasta työtä, ja sitä pitää myös omalta osaltaan tukea, ja valtio on sitä tukenutkin.

Jos katsotte, niin kuin sanoin, mitä vakavaraisuuden kohdalla on tapahtunut, mitä tuottojen kohdalla on tapahtunut, niin tuottojen kasvu on ollut todella merkittävää viime vuosien aikana. Siitä yhteiskunnan heikompiosaisille kuuluu myös pieni osa.

17 Maria Kaisa Aula /kesk (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Vain yksi asia vastauspuheenvuorona. Tässä tuli esille Rovaniemen esimerkki siitä, miten seurakuntien yhteisö-

veron leikkaus vaikutti siellä käytännön kannalta. Jos te, ministeri, sanotte, että parempi olisi jakaa tämä raha kuntien kautta, jotta se koituisi paremmin vähäosaisille, niin miksi ette sitten jakanut johdonmukaisesti Rovaniemen kaupungille harkinnanvaraista avustusta? Rovaniemen kaupunki oli sitä hakemassa, ja se on aika suurissa taloudellisissa vaikeuksissa. Tämä olisi ollut aika johdonmukaista. Näin ei kuitenkaan käynyt. Minusta teidän logiikkanne ei oikein toimi.

18 Alue- ja kuntaministeri Martti Korhonen: Rouva puhemies! Ehkä siinä ei suinkaan logiikasta ole kysymys, vaan kysymys on lainsäädännöstä. Niin kuin ed. Aula hyvin edustajana tietää, tietyt säännökset ohjaavat harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen käyttämistä. Kun sitä käytetään, pohjana ovat tietyt tilinpäätöstiedot. Tällä kertaa tilinpäätöstiedot muodostuivat vuosilta 97 ja 98. Jos katsotte Rovaniemen tilinpäätöstietoja niiltä vuosilta, ne eivät ole mitenkään poikkeuksellisen ongelmalliset näinä ajankohtina.

Jos lähdemme harkinnanvaraista rahoitus-apua ohjaamaan nimenomaan siihen suuntaan, että otamme etupainotteisuutta, niin silloin pitää kyllä myös lainsäädännöllisiä toimia tehdä asian hyväksi. Minusta pitää olla niin, että kun päätöksiä tehdään, aamulla kestää katsoa peiliin, ja tässä asiassa kyllä täysin kestää katsoa. Mutta se, miksi esimerkiksi Rovaniemen seurakunta on tehnyt tämän suuntaisia ratkaisuja, tuskin aivan tästä kokonaisuudessaan on kiinni. En kiistä, että sillä, totta kai, on oma merkityksensä. Voimme tietenkin tarkistaa, mikä yhteisövero-osuuden leikkauksen merkitys on Rovaniemen seurakunnalle, mutta ei se tätä suuruusluokkaa todennäköisesti ole.

Nämä ovat arvovalintoja sen suhteen, mitä arvoja painotetaan ja mikä on missäkin seurakunnassa taloudellinen tilanne, totta kai. Ed. Kankaanniemi kiinnitti huomiota siihen, että siellähän on ihan sama tilanne kuin kuntapuolella. On niin sanottuja hyviä seurakuntia, joitten omaisuus ja sijoitusomaisuuskin on merkittävä, mutta on myös heikkoja seurakuntia, ja silloinhan kirkko tasoittaa eroja omien tasoitussäännöstensä mukaan. En muista ulkoa Rovaniemen tilannetta, seurakuntiakin kun on kohtuullinen lukumäärä, mutta epäilen markkamäärän ja työpaikkojen vaikuttavuutta yksi yhteen.

¹⁹ **Gunnar Jansson /r:** Arvoisa puhemies, fru talman! Kaikkien itsehallintojärjestelmien uskol-lisena kannattajana olen huolestuneena seuran-nut asian käsittelyä eri vaiheissa. Se on syy sii-hen, että olen myös aiheuttanut sekaannusta eduskunnan suuressa valiokunnassa tänään, mikä on viivästyttänyt asian käsittelyä. En ole sitä teh-nyt jarruttamisaikomuksessa tai muuten, vaan perustuslakien noudattajana ja, totta kai, vaalipiiri-ni asioiden hoitajana. Samalla olen kiitollinen siitä, miten suuri valiokunta on selviytynyt asia-sa. Vielä kun ministeri on paikalla, sanoisin, että kyllä asian käsittely on ollut sen verran omape-räistä, että olen ihan vakuuttunut siitä, että tule-vaaisuudessa tätä asiaa käytetään tenttikysymyk-senä oikeustieteellisissä tiedekunnissa aika vilk-kaastikin.

Minulla on lopuksi rakentava ehdotus. Nimit-täin maakuntahallitus on tänään iltapäivällä anta-nut lausuntonsa. Se on asiallinen ja rakentava ja päättyy siihen, että kun kyse on niin sanotusta ja-etusta oikeusalaista, siis sellaisesta, jossa on edus-kunnalla, totta kai, lainsäädäntövalta, mutta myös Ahvenanmaan maakuntapäivillä on lain-säädäntövalta, niin tämä on aiheuttanut sekaan-nusta vuosittain.

Minulla on sellainen idea, että kolmannessa käsittelyssä voitaisiin ajatella, että eduskunta edellyttäisi tai voisi antaa hallitukselle toimeksi-annon, jonka mukaan hallitus Ahvenanmaan maakunnan viranomaisten kanssa selvittäisi, mi-ten jaetun lainsäädäntötoimivallan aiheuttamat ongelmat yhteisöverotuksen alalla voitaisiin oi-keudenmukaisesti ratkaista. Tämä olisi tilaus, että tutkittaisiin, onko hyvä jatkaa näin: Onko asiallista, että eduskunta, valtiovarainvaliokun-ta, suuri valiokunta tai jokin muu, mahdollisesti perustuslakivaliokunta, näin hieman hätiköiden tulee apuun? Eli voitaisiin ajatella niin, että ihan rauhallisesti, nyt kun tämä laki säädetään ja hy-väksytään, tällainen tutkimus voitaisiin suorit-taa ja pelisäännöt voitaisiin selkiyttää hieman kestävämmällä pohjalla kuin siten, että asian-omainen valiokunta antaa tässä tapauksessa Ah-venanmaan maakuntapäiville kaksi tuntia aikaa lausua jotain asiasta. Okei, tähän palataan. Saa nähdä kolmannessa käsittelyssä, löytyykö edus-kunnasta enemmistö tai toivottavasti jopa yksi-mielisyys siitä, että tämä olisi hyvä idea. No jaa, tämä oli tällainen retorinen kysymys.

Mutta asiaan sellaisenaan. Nyt kun kunnilta, jos niin sanotaan, otetaan pois 250 miljoonaa

markkaa tämän lakimuutoksen perusteella, niin silloin Ahvenanmaalla olevat 16 kuntaa ovat sii-nä mukana. Silloin juuri ollaan lainsäädäntöalal-la, joka kuuluu Ahvenanmaan maakuntapäiville eikä eduskunnalle. Tässä on tällainen avoin haava. Pitäisi korjata ja paikata. En ehdota, en millään tässä tapauksessa, että tämä asia lähetet-täisiin perustuslakivaliokunnalle. Se ei ole sen väärtti. Osoitan vaan, miten näin on käynyt ja mi-ten se jatkossa voitaisiin välttää.

Mutta sitten itse asiaan, arvoisa puhemies! Kyseessä on aika suuri raha, ja se kasvaa. Kun-nille tämä yhteisöveron osuus on, kuten tiedäm-me, tärkeä, hyvinkin tärkeä. Sen takia on vähän vastenmielistä, että säädetään nyt lait, jotka ovat voimassa ainoastaan vuoden. Ei se ole yhteiskun-nalle hyödyllistä eikä muillekaan, talouselämäl-le, hyödyllistä eikä mahdollisesti kohtuullista-kaan, joten minusta ihan hallitusohjelman mu-kaaisesti pitäisi päästä eroon juuri tällaisista tilan-teistakin.

Mitä maakuntahallitus sanoo? Maakuntahalli-tus lausunnossaan sanoo juuri kuten yhteenve-donomaaisesti olen lausunut ja päättää näin:

"Landskapsstyrelsen önskar därför med anled-ning av det ovanstående att statens och försam-lingarnas samfundsskatteprocenter på Åland bi-behålls oförändrade intill dess att frågan om den delade behörigheten med avseende på samfunds-skatten löses. På detta sätt kan det skattskyldiga samfundet lättare än idag direkt ur lagtexten få klart för sig vilken samfundsskatt staten, respek-tive församlingarna skall erhålla samtidigt som statens och församlingarnas uttag av samfunds-skatt på Åland inte blir beroende av de ekonomis-ka uppgörelserna mellan staten och kommuner-na i riket".

Juuri tällainen selvitystilaus on maakunta-hallituksen lausunnon lopussa näin muotoiltuna, ja siihen voin täysin yhtyä. On myös ehkä panta-va merkille, ettei tässä lausunnossa puhuta kun-nille tulevasta osuudesta, vaan ainoastaan val-tiolla ja seurakunnille juuri tämän jaetun lainsää-däntövallan perusteella.

Näin olen nyt kertonut, miten asiat toimivat Ahvenanmaalla. Olen kiitollinen juuri siitä, että suuri valiokunta teki tänään, kuten teki. Asian käsittely keskeytettiin ja Ahvenanmaalle annetiin mahdollisuus reagoida, eli kuten suuren va-liokunnan mietinnön johdanto-osassa sanotaan:

"Suomen Kuntaliitto on antanut asiasta kirjallisen lausunnon. Asiasta on informoitu myös Ahvenanmaan maakuntaa."

Nyt pöytäkirjoihin voin ilmoittaa Ahvenanmaan kansanedustajana, että informointi on toiminut ja lausunto on tullut. Lausunto on rakenteellinen ja tästä on kaikki mahdollisuudet hyvässä sovussa päästä eteenpäin.

²⁰ **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Pyysin puheenvuoroni silloin, kun ministeri Korhonen nosti omassa puheenvuorossaan esille Tampereen yliopistossa tehdyn tutkimuksen vuoden 93 valtionosuusjärjestelmä uudistuksen aiheuttamista muutoksista kuntien palvelukykyyn ja palvelutuotantoon ja toisaalta kuinka se sai aikaan kuntien välisen eriytymiskehityksen.

Silloin toteutettu laaja valtionosuusuudistus oli todella merkittävä, ja siinä oli erittäin suuri joukko sekä valtionosuuksia menettäviä kuntia että lisää saavia kuntia. Toisaalta käytännön kunnallismiehet ovat kaiken aikaa saattaneet todeta sen, että ne uudistukset, mitä valtionosuusjärjestelmässä on tehty tuonkin jälkeen, ja samanaikaisesti tapahtuvat yhteisöverojen jako-osuuksien uudistukset ovat olleet koko ajan ruokkimassa tällaista eriytymiskehitystä. Toisaalta on itse asiassa hämmästyttävää se, että kuntapuolelle on tehty uudistus uudistuksen jälkeen ilman, että on riittävin koelaskelmin tai muutoin luotettavasti selvitetty sitä, miten kukin uudistus vaikuttaa kunnan talouden perustaan ja sen palvelutuotantokykyyn.

Siinä mielessä on tietysti hyvä, että selvitysmies on nyt asetettu ja tulemme saamaan tietoa näistä asioista. Toisaalta tästä vahvasta eriytymiskehityksestä, joka on tapahtunut, ei voida tehdä suoraan kuntarakenteeseen meneviä johtopäätöksiä, sillä meillä tapahtuu muutoinkin yhteiskunnassa erittäin suuria muutoksia. Meillä on vahva rakennemuutos menossa peruselinkeinos, siis maataloudessa. Maaseutuvaltaiset kunnat menettävät väestöä; yhtä lailla työttömyys on erittäin korkea. Kun syyskuun aikana tänä vuonna tulivat julkisuuteen kuntien verotulojen kehitystiedot, voitiin hyvin todeta, että keskimäärin valtakunnassa kuntien verotulot olivat kasvaneet 4—5 prosenttia, kasvukeskuskunnissa jopa enemmän, mutta meillä oli erittäin suuri joukko maaseutumaisia kuntia, joissa kasvu oli 1—2 prosenttia tai jopa nolla. Sekä verotulojakomallit

että valtionosuusjärjestelmät ja toisaalta rakenteelliset kehitykset yhteiskunnassa ovat ruokki-neet tätä kuntien eriarvoistumista hyvin vahvas-ti. Siinä mielessä korjaavat toimenpiteet ovat kii-reellisiä ja tarpeellisia.

Minusta on toivottavaa, että tässä selvitysmie-hen työssä, jota nyt tullaan tekemään, tapahtuu hyvin analyttinen arvio sekä kuntarakenteen nä-kökulmasta että erikokoisten, erikaltaisten kunti-en näkökulmasta. Kun ministeri nosti täällä esil-le, että suuret kunnat ovat vahvistuneet, tämä johtuu hyvin pitkälle juuri tästä rakenteen aiheut-tamasta muutoksesta ja siitä, että palveluolille on ennen kaikkea syntynyt uusia työpaikkoja, kun sen sijaan vanhan teollisuuden ja vanhan pe-rusrakenteen kunnista niitä on vähentynyt.

Siitä, ovatko pienet kunnat tehokkaita vai ei-vät ja ovatko suuret vielä tehokkaampia, on muun muassa Åbo Akademiassa professori Ståhl-berg tehnyt hyvin mielenkiintoisen tutkimuksen. Se tutkimus osoittaa, että ei voida suoraan kunta-kokoon verrata palvelun hintaa tai palvelun laa-tua. Monta kertaa pienissä kunnissa palvelut tuo-tetaan jopa edullisemmin kuin suurissa. Myös kuntien kannalta on merkittävää, miten kuntalai-set viihtyvät. Pienissä kunnissa viihtyvyys on pa-rempi. Siellä osallistumisaktiivisuus yhteisiin asioihin on suurempi. Siinä mielessä nekin ovat arvoja sinällään.

Edellisessä puheenvuorossa totesin sen, että valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistusta tu-lisi aikaistaa vuodella. Yhtä lailla on helppo yh-tyä myös ed. Aulan esittämään ajatukseen siitä, että valtionosuusuudistuksessa tulisi edetä yhtei-söveron jako-osia tarkistamalla siten, että 400 miljoonaa markkaa jaettaisiin kunnille yleisen valtionosuuden perusteiden mukaan. Sillä saatai-siin pikaisesti parannus kuntien väliseen eriar-voistumiseen. Toisaalta on tarpeen, että tehdään pikaiset johtopäätökset kuntien palvelukyvystä ja -mahdollisuudesta palvelujen tuottamiseen.

Ensimmäinen varapuhemies: Ennen kuin kes-kustelu jatkuu, palautan mieliin sen, että me pu-humme nyt verontilityslain 12 ja 29 §:n sekä tu-loverolain 21 ja 124 §:n muuttamisesta. On nyt keskusteltu aika laajalla pensselillä, ja toivon, että palataan enemmän tähän asiaan.

²¹ **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Puheenvuorossani olisin kiinnittänyt huomiota kahteen seikkaan, jotka ovat tässä yhteydessä tul-

leet esille. Toinen liittyy kantoihin, joita on esitetty yhteisöverouudistukseen ylipäättään, ja toinen liittyy menettelytapoihin, joita olemme kohdanneet käsitellessämme eduskunnassa tätä asiaa.

Opposition puolelta ed. Aulan puheenvuorossa hyvin selkeästi tuotiin esille kaksi seikkaa, jotka tässä prosessissa substantiaalisesti ovat ongelmia, ennen kaikkea se, että nämä lait oltaisiin viemässä lävitse siten, että valtio kansankielellä sanottuna kuppaa kuntia. Hän käytti ilmaisua "valtiontaloutta kohennetaan kuntien kustannuksella". Toisaalta hänen puheenvuorossaan vahvasti korostettiin ongelmaa, joka syntyy ennakoinnattomuudesta.

Arvoisa puhemies! Olisin tätä halunnut pikuisen pohdiskella eteenpäin. Ensinnäkään en ole sataprosenttisen varma siitä, että tässä yhteisöverouudistuksessa, jossa nyt 250 miljoonaa jää kunnilta saamatta, kun sillä paikataan budjetissa olevia lisäyksiä, kaikki olisi kunnilta poissa. Huomattava osahan tästä voimavarasta, joka valtiontalouteen nyt lisätään, tulee nimenomaan kuntien käyttöön, on sitten kysymys homekouluista tai lapsipsykiatrian tehostamisesta jne. Se, mikä tässä tapahtuu, tietysti oikeastaan vahvistaa ennakoinnattomuutta, koska nämä rahat korvamerkitään.

Toinen ulottuvuus tässä on se, että 250 miljoonaa on puhtaasti laskennallinen suure. Me emme tiedä yhteisöveron tuottoja, ja kun siinä mielessä puhutaan siitä, että Helsinki menettää 60 miljoonaa markkaa, se on vain jossakin oleva 60 miljoonaa markkaa, koska me emme todellisuudessa tiedä, mikä tulee olemaan todellinen, konkreettinen summa yhteisöveroa, jonka Helsinki tulee saamaan. Se voi olla joitakin kymmeniä tai satoja miljoonia suurempi tai pienempi kuin jokin muu arvio, joka tehdään. Siinä suhteessa näin tiukoilla numeroilla puhuminen ikään kuin reaali-menetyksistä ei ole todellisuuden mukaista.

Sen sijaan, arvoisa puhemies, jos menemme menettelytapoihin, ennakoinnattomuus on kyllä hyvin vahvasti ollut esillä. Me olemme nähneet aika erikoisen näytelmän tänään, kun suuri valio-kunta yllättäen joutui käsittelemään tätä asiaa sen vuoksi, että kun hallitus löysi eduskuntaryhmien neuvottelujen jälkeen yhteistyössä yhteisymmärryksen tästä ratkaisusta, tämä meidän lainsäädäntöapparaatistomme joutui ennakoinnattomaan tilanteeseen. Se näkyi kyllä sekä eilisessä kokouksessa suuressa valiokunnassa, joka yllättäen jou-

tui asiaa käsittelemään, että tämän päivän kokouksessa.

Me lähdimme liikkeelle siitä, että pyrimme asialliseen käsittelyyn, ja vaikka asian monimutkaisuuden kannalta asian käsittely näytti välillä hyvinkin asiattomalta, haluaisin kiittää suurta valiokuntaa ja myös kiittää oppositiota tässä yhteydessä siitä, että vaikka itse tässä kysymyksessä, jota tänään on käsitelty, olikin vahvaa ristiriitaa, erilaiset näkemykset — ja me vielä tästä asiasta äänestämme tässä salissakin — joka tapauksessa tuo hyvin monimutkainen ja vaikea kysymysnippu pystyttiin viemään lävitse sellaisella yhteisymmärryksellä, että me emme tarpeettomalla tavalla kariuttaneet tämän asian käsittelyä. Siinä ehdottomasti olisi ollut elementtejä tehdä kiusaa, jos tätä termiä haluaisi käyttää, puolin ja toisin, ja sillä olisi voinut saada politiikan helppoja irtopisteitä, mutta asioiden käsittelyn kannalta se ei olisi luonnollisestikaan ollut luontevaa ja hyödyllistä. Siinä suhteessa haluan arvostukseni opposition suuntaan myös osoittaa.

Se tuli hyvin konkreettisesti esille tänään asiassa, jonka ed. Jansson toi esille, Ahvenanmaan kysymyksessä. Niin ennakoinnaton tämä prosessi oli, että ei pystytty näkemään itsehallintolaissa olevia velvoitteita maakuntahallituksen ja maakuntapäivien informoimisesta, mikä tämän kaltaisissa kysymyksissä on kuitenkin ollut luonteva osa suomalaista lainsäädäntökäytäntöä. Sen vuoksi näytti jo välillä hyvinkin vaikealta asian ratkaisu. Siinä löytyi vähän riman alta, osittain limboratkaisuna tehty kompromissi, joka kuitenkin tuntui sopivan kaikille, että pyydettiin hyvin lyhyellä jännevälikillä epävirallisesti maakuntahallitukselta kantaa asiassa. Olemme kuulleet juuri hetki sitten ed. Janssonin viestinä sen, miten maakuntahallitus tähän asiaan on reagoinut, jolloin se itsehallintolain kirjain, joka edellyttää tällaisissa asioissa maakuntahallituksen kuulemistä, täyttyi.

Silti jää ilmaan ongelma. Minusta ed. Jansson sen aivan erinomaisesti toi juuri äsken esille, että tässä on kysymys jaetun lainsäädäntövallan asioista. Hän esitti äsken sitä, että kolmannessa käsittelyssä pyrittäisiin aikaansaamaan päätös tässä salissa tutkimuksesta, selvityksestä, kuinka vastaisuudessa budjettipäätöksiä tehtäessä voitaisiin välttää ne karikot, joihin olimme tänään törmäämässä. Täällä voisi olla hankalampi oppositio, joka tekisi enemmän kiusaa hallitukselle tai todella kiusaa hallitukselle, joten tämä asia olisi

voinut tulla hyvinkin mutkaiseksi ja vaikeaksi. Tänään oli meillä joustava henki ja me onnistuimme asian ratkaisemaan.

Vastaisuuden varalle on hyvä saada pelisäännöt täysin selviksi. Sen vuoksi, arvoisa puhemies, olisin kannattamassa esitystä, jonka ed. Jansson toi esille. Toivon, että voisimme tehdä ponsilauseuman tämän päätöksen yhteyteen kolmannessa käsittelyssä. Toivomme, että eduskunta voisi sille antaa tukensa. Tavoitteena on tehdä tutkimusselvitys siitä, kuinka jaetun lainsäädäntövallan kysymykset vastaisuudessa tällaisissa asioissa ratkaistaan.

²² **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä on muistamisen arvoinen asia, että Suomen evankelisluterilaisen kirkon kokonaisbudjetti liikkuu 4,5 ja 5 miljardin markan välillä. Kun vertaa tätä budjettia esimerkiksi entisen pääkaupungin Turun budjettiin, joka on merkittävästi suurempi kuin kirkon kokonaisbudjetti, niin saamme kuvan siitä, millaisissa summissa kirkko liikkuu.

Kun täällä on mainittu, että kirkko on hyvin vakavarainen ja sillä on paljon omaisuutta, meidän on hyvä muistaa, että tästä omaisuudesta hyvin suuri osa on seurakuntakoteja, kapeleita, kirkkorakennuksia ja hautausmaita. Me voimme miettiä, mikä olisi esimerkiksi kansallispyhäkön, Turun tuomiokirkon, markkina-arvo, jos se laitettaisiin myyntiin. Sitä ei saa ottaa luonnollistikaan mihinkään muuhun käyttöön. Mikä olisi sen neliöhinta? Kirkon omaisuudessa on hyvin paljon sellaista, mikä on hyvin vaikeasti muunnettavissa rahaksi, niin kuin on vaikeasti muunnettavissa rahaksi myös kirkon perussanoma. Sen arvioiminen rahassa on vaikeaa, vaikka se on suunnattoman arvokas sanoma.

Käydyssä keskustelussa on tullut myös esille se, että on erilaisia kuntia, on erilaisia seurakuntia. Osa seurakunnista voi hyvin ja osa voi huonosti. Tuota eriarvoisuutta Kirkon keskusrahasto pyrkii tasoittamaan.

Kuntakeskustelun yhteydessä, koska olemme käsitelleet myös kuntien tuloa tämän lain kohdalla, on meidän hyvä muistaa, että myös suurissa kunnissa ja suurissa kaupungeissa on tapahtunut hyvin merkittävää jakaantumista. On muodostunut köyhien ihmisten kaupunginosia, sellaisia kaupunginosia, joissa on työttömyysprosentti hälyttävän korkealla, ja toisaalta taas kaupunginosia ja alueita, joilla asuu rikkaita, hyvin toi-

meentulevia ja menestyviä ihmisiä. Eli jakaantumista on tapahtunut ja tapahtuu 90-luvun jälkipuoliskolla erityisesti myös suurten asutuskeskusten sisällä.

Täällä on todettu, että seurakunta tekee hyvin merkittävää diakoniatyötä. Se asia on jäänyt vähemmälle huomiolle, että seurakunnat, tarkoitan niin luterilaista kirkkoa kuin niin sanottuja vapaita suuntia, tekevät myös hyvin merkittävää lähetys- ja kehitysyhteistyötä eli työskentelevät myös pitkälti sellaisten ihmisryhmien parissa, jotka tämän maan rajojen ulkopuolella ovat todella köyhiä ja pienituloisia. Tämä seikka on tässä keskustelussa myös hyvä muistaa. Toisin sanoen seurakunnat ja tietyt kunnat eivät todellakaan ole Suomessa valtavan rikkaita ja omaa kovin suurta omavaraisuutta.

Kun täällä on arvosteltu ministerin taholta kirkon sijoitustoimintaa, jota luonnollisesti ministeriöllä on oikeus arvostella, niin tuo sijoitustoiminta, niin kuin täällä ed. Nousiainen tai ed. Aula, jompikumpi, sanoi, liittyy hyvin pitkälti kirkon eläkevastuun hoitamiseen. Kun hallitus on nyt viemässä käytettyleiltäkin koron pois, niin ei kirkon sijoitustoiminnalla ole kovin suurta vaihtoehtoa, kun juuri näitten ihmisten, joilla on pieniä tuloja ja pieniä eläkkeitä, vähäisetkin korot tämän hallituksen toimesta leikataan pois.

²³ **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Haluan myös omalta osaltani kannattaa sitä lausumaehdotusta, jonka ed. Gunnar Jansson teki koskien tämän lain kolmatta käsittelyä ja Ahvenanmaan asemaa.

Mutta tämän lakiesityksen mutkallisesta tiestä täällä eduskunnassa: Minusta on kyllä syytä vähän oikaista sitä, mitä ed. Kiljunen sanoi. Minusta ei ollut tämän talon virkamiesten tietämättömyyttä tai ongelma, että tämä valmistelu oli näin heikkoa. Kyllä ongelma oli siinä, että hallituspuolueiden poliittisista neuvotteluista tieto ei kulkenut tämän talon virkamiehille, kuten valiokuntaneuvoksille, eli hallituspuolueiden ryhmäpuheenjohtajat lauantaina laiminlöivät sen tehtävän, että sieltä joku olisi viestittänyt tämän talon lainvalmistelupuolelle, mitä on päätetty, mitä on sovittu, mitä halutaan valmisteltavaksi. Tässä se pulma oli, ei niinkään siinä, että tässä talossa ei tätä asiantuntemusta olisi ollut.

Myöskin toivon, että syntyisi keskustelu siitä, onko ylipäättään järkevä tämä menettely, että lähetetään suureen valiokuntaan tässä vanhassa

tarkoituksessa näitä lakiesityksiä. Kyllä minä luulen, että myöskin erityisvaliokunnista se käsitys löytyisi, että jos hallituspuolueet kerran ovat asian sopineet, niin se voitaisiin myös siellä korjata sitten uudelle mallille, koska myöskin tässä asiassa loppujen lopuksi valtiovarainvaliokunnan neuvos sitten konsultoi suuren valiokunnan suuntaan, miten tämä asia loppujen lopuksi hoidetaan. Olisi ollut kaikin puolin järkevintä, että alun perin suuresta valiokunnasta tämä olisi lähetetty valtiovarainvaliokuntaan; monelta mutkalta olisi välttytty. Minusta ylipäättään pitäisi miettiä, onko tämä suuren valiokunnan mutkan käyttö tällaisessa vaiheessa järkevää vai olisiko parempi lähettää asia sitten asianomaiseen erikoisvaliokuntaan takaisin valmisteltavaksi.

24 Toimi Kankaanniemi /skl: Arvoisa puhemies! Tuossa puheenvuorossani esitin, että tämä koko yhteisöverojärjestelmä voitaisiin muuttaa niin, että yhteisövero koottaisiin kokonaan valtiolle ja sitten annettaisiin kunnille valtionosuusjärjestelmän puitteissa ja seurakunnille kirkon ja valtion sopimuksen mukaisesti korvaukseksi niistä tehtävistä, jotka todetaan sellaisiksi, joita valtion yhteisöveron kautta tulee kirkon toimintoista tukea.

Tämä esitykseni oli pelkästään henkilökohtainen eli ei edusta edustamani puolueen kantaa, koska eduskuntaryhmässä ei ole tällaista keskustelua asiasta ainakaan toistaiseksi käyty. Mielestäni kuitenkin tätä pitäisi vakavasti miettiä ihan sen tähden, että tämä tilanne on sekä kuntien että seurakuntien kannalta nyt kyllä melko lailla kestämätön. Näin merkittävä tulonmuodostus kuntien ja seurakuntien osalta elää tällä tavalla: Lähes viikko viikolta tehdään merkittäviä muutoksia ja tietysti negatiiviseen suuntaan näitten kahden veronsaajan osalta.

Eli viisainta olisi, jos yhteisövero kerättäisiin valtiolle, niin kuin se tietysti kerätäänkin käytännössä, ja siitä annettaisiin valtionosuusjärjestelmän kautta kunnille osuus siihen, että kunnat pystyvät hoitamaan lakisääteiset tehtävänsä, ja sitten seurakuntien osalta käytäisiin tarkasti läpi ne tehtävät, joita tuetaan. Täytyy muistaa, että seurakunnilla ei ole lakisääteisiä tehtäviä, kunnilla on, ja tässä suhteessa tietysti on seurakunnat ja kunnat eriytettävä toisistaan. Diakoniatyö esimerkiksi kohdistuu seurakunnan jäseniin ja on seurakunnan vapaaehtoista toimintaa, mutta sosiaalitoimi kunnissa on lakisääteistä ja kohdistuu

kaikkiin kuntalaisiin heidän uskonnostaan riippumatta. Tämä ero on syytä pitää mielessä, kun tätä asiaa pohditaan.

25 Kimmo Kiljunen /sd: Arvoisa puhemies! Olisin reagoinut osittain ed. Aulan käyttämään puheenvuoroon tästä prosessista: suuren valiokunnan käsittelystä, miksi siihen päädyttiin ja mitä vaikeuksia tässä oli. Kyllähän se oli itsensä selvää, että eilen kun suuri valiokunta aloitti työnsä tämän asian käsittelyn osalta, niin valiokunta joutui, sanoisinko, sotisopaan täysin valmistelemattomassa tilanteessa, ja oli kyllä kohtuuttoman heikko suoritus se pohjatyö, mikä oli tehty, täysin nyt riippumatta siitä, ketä me tässä moitimme. Minä yhdyn kyllä siihen ed. Aulan näkemukseen, että tässä talossa eli eduskunnassa varmasti on asiantuntemusta, joka on tänäänkin tullut monessa yhteydessä esille. Uskoisin myöskin, että asiantuntemusta ja ahkeruuttakin, asiaan paneutuneisuutta on myöskin ollut ryhmäjohtajien puolella, jotka tämän sopimusjärjestelyn tekivät.

Missä sitten klikkaus tapahtui, että suuri valiokunta joutui kokoontumaan ilman, että selkeää pohjaesitystä oli olemassa, ja kokous jouduttiin jo eilen kertaalleen keskeyttämään, sitä ehkä tässä ei ole niin helppoa arvioida, ja voi olla, että on tarpeetontakin sitä arvioida. Tärkeintä on, että vastaisuudessa vältetään vastaavat tilanteet ja ymmärretään, että jos tällainen lainsäädäntöasia joudutaan suureen valiokuntaan palauttamaan, niin silloin se pohjatyö on tehty riittävän ajoissa.

Sen sijaan ed. Aula otti toisen kysymyksen tässä esille eli sen, mitä tehdä tilanteessa, jossa täysistunto muuttaa erikoisvaliokunnan ilmaisevan kannan. Suuren valiokunnan perinteinen rooli — nythän se on EU-valiokunta primäärisesti — joka on tullut sekundääriseksi sille, on ollut juuri se, että se on juuri se viimeinen lukko, joka varmistaa mahdollisten satunnaisenemmistöjen kautta muodostuneet ratkaisut tai jos muussa muodossa täysistunto muuttaa erikoisvaliokunnan kannan, suuren valiokunnan kautta asiaa kierrätetään.

Kuten ed. Aula viittasi, onko itse asiassa järkevääkin tämä vanha perinteinen käytäntö, että täysistunnon muuttama erikoisvaliokunnan kantaa kierrätetään sitten suuren valiokunnan kautta? Tässä on puolensa ja toisensa. Ed. Aula oli sitä mieltä, että voitaisiin pikemminkin palauttaa asia takaisin erikoisvaliokuntaan. Mutta jos tilanne

on sen kaltainen, että erikoisvaliokunta on jo kertaalleen lyönyt tietyn tyyppisen kannan kiinni, eikö ole luontevampaa, että asia siirretään jollekin kolmannelle elimelle, jos täysistunto on muuttanut kannan, elimelle joka on riittävän edustava kokoonpanoltaan ja jollain tavalla neutraalimpi suhteessa asian käsittelyyn? Näin ollen suuri valiokunta instituutiona eduskunnassa minusta täyttää kyllä hyvin tätä tehtävää. Sen primääri ulottuvuushan tässä on, kuten jo tuli sanottua, oikaista satunnaisenenemmistöt ja niiden täysistunnossa aiheuttamat muutokset.

Tässä tapauksessahan asia oli muuttunut vähän toisella tavalla. Se siirrettiin suorastaan ensimmäisen käsittelyn jälkeen jo suuren valiokunnan rooteliin. Minä olisin kyllä voinut nähdä, että suuri valiokunta olisi alun pitäen tämän asian kyllä pystynyt järkevästi ja luontevasti hoitamaan, jos ennakkovalmistelutyö olisi kunnolla tehty. Kun sitä ei ollut tehty, niin vika ei ollut niinkään suuressa valiokunnassa, sen instituutionaalisessa luonteessa, vaan enemmänkin ennakkovalmistelussa, joka oli tällä kertaa laiminlyöty.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

7) Hallituksen esitys laiksi ulkomailla asuvien ja ulkomaisten yhteisöjen kiinteistönhankintojen valvonnasta annetun lain kumoamisesta

Mietintöjen pöydällepano

Hallituksen esitys HE 171/1999 vp

Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 5/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18, kyselytunti huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 20.43.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen